

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

HARİTALAMA VE İZLEME GÜNCELLEME ÇALIŞMASI

MEDYADA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

2021

DR. AYLİN AYDOĞAN

Türkiye'de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz II

Medyada Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

**Haritalama ve İzleme Çalışması:
2017-2020 Güncellemesi**

Dr. Aylin Aydoğan

Nisan 2021

CEİD YAYINLARI

Medyada Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması 2017-2020
Güncellemesi

Kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

ISBN: 978-625-7666-00-8

Yıldızevler Mah. 721. Sokak, No:4/9 Çankaya, 06690

Ankara, Türkiye

Tel: 0 312 440 04 84

www.ceid.org.tr

www.ceidizler.ceid.org.tr

Kapak Fotoğrafı: Canva Pro Stock Media

Kapak/İç Tasarım: Hasan Kürşat Akcan

Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği'nin sorumluluğu altındadır. Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

İçindekiler

Tablolar ve Kutular Listesi	4
Kısaltmalar	5
Uluslararası Gelişmelerin Değerlendirilmesi	6
Normlar ve Standartların Belirlenmesi.....	6
Normlar.....	6
Standartlar.....	10
Uluslararası Kuruluşların Gelişmelerinin Değerlendirilmesi.....	12
Avrupa Komisyonu Bir Eşitlik Birliği: Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2020-2025	12
Avrupa Konseyi Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2018-2023.....	13
ITU Sayısal Gelişmeyi Ölçmek: Gerçekler ve Rakamlar - 2019 Raporu.....	15
ITU ve BM İnternetteki Cinsiyet Uçurumunu Kapatmak ve Genişbant Erişimi ve Kullanımı İlerleme Raporu	16
2017-2020 Arasında TCE ve Medya Bağlamındaki İyi Örnekler	17
Ulusal Politikaların ve Mevzuatın Değerlendirilmesi	23
Kamu Kurumlarının Değerlendirilmesi	23
Anadolu Ajansı	24
Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	24
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.....	25
Milli Eğitim Bakanlığı.....	26
Yükseköğretimde TCE Perspektifli Çalışmalar.....	27
STK ve Meslek Örgütleri Çalışmalarının Değerlendirilmesi	28
Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalaması: Medya.....	33
Kaynakça	42

Tablolar ve Kutular Listesi

Tablo 1 Medya ve TCE Normlarına Kaynak Olan Uluslararası Belgeler.....	6
Tablo 2 Avrupa Konseyi 2018-2023 Stratejik Hedeflerinde Medya.....	14
Tablo 3 Türkiye'de TCE İlişkisi Bağlamında İncelenen Mevzuat ve Kamu Kurumları.....	23
Tablo 4 İletişim Fakülteleri Akademik Personel Sayısı.....	33
Tablo 5 İletişim Fakültelerinde Yönetici Olan Kadın Akademik Personel Sayısı.....	36
Tablo 6 Yıllara Göre Gazete ve Dergi Sayısı.....	39
Tablo 7 2019 İtibariyle Yazılı Basında Çalışan Kadın Erkek Sayısı.....	39
Tablo 8 Gazete ve Dergilerin Yayın Bölümünde Çalışan Personelin Kadrolarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı (2019).....	40
Tablo 9 Düzenleyici Kurullardaki ve Devlete Bağlı Medya Kuruluşlarındaki Personelin Cinsiyete Göre Dağılımı (2019).....	41
Tablo 10 Hanehalkı Bazında Bilgisayar ve İnternet Kullanımı (%).....	41
Kutu 1 Cuenca Deklarasyonu.....	17
Kutu 2 BBC Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İlkeleri.....	18
Kutu 3 EBU Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İlkeleri.....	21
Kutu 4 AA Sosyal Medya İlkelerinde TCE İlişkili Maddeler.....	24
Kutu 5 RTÜK Ailelere Yönelik Siber Zorbalıkla Mücadele Tavsiyeleri.....	25
Kutu 6 RTÜK Çocuklara Yönelik Siber Zorbalıkla Mücadele Tavsiyeleri.....	26
Kutu 7 Kadınlara ve LGBTİ bireylere Yönelik Ayrımcı Dil ve Nefret Söylemi.....	28
Kutu 8 Yerel Medyada Çalışan Kadın Gazetecilerin Medya - TEC Bağlamındaki Önerileri....	31

Kısaltmalar

AA	Anadolu Ajansı
APC	İlerici İletişim Birliği - Association for Progressive Communications
CFWIJ	Gazetecilikte Kadın Koalisyonu - The Coalition For Women In Journalism
EFJ	Avrupa Gazeteciler Federasyonu - European Federation of Journalists
BBC	British Broadcasting Corporation
BİK	Basın İlan Kurumu
BİT	Bilgi İletişim Teknolojileri
BM	Birleşmiş Milletler
EBU	Avrupa Yayıncılar Birliği - European Broadcasting Union
EHRC	Eşitlik ve İnsan Hakları Komisyonu - Equality and Human Rights Commission
ITU	Uluslararası Telekomünikasyon Birliği - International Telecommunication Union
LGBTİ	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transgender ve İntersex
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEDAR	Medya Araştırmaları Derneği
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TCE	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
TGC	Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
TGS	Türkiye Gazeteciler Sendikası
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

Uluslararası Gelişmelerin Değerlendirilmesi

Normlar ve Standartların Belirlenmesi

Medyanın kurumsal örgütlenmesinde serbest piyasa koşullarının belirleyiciliği tarihsel seyir içinde ağırlığa sahiptir. Bugün bazı ülkelerde, özellikle de radyo televizyon yayıncılığında, kamu hizmeti modeli devam ediyor olsa da bu kurumlar, ticari yayıncılığın ve serbest piyasa koşullarının baskısı altında rakiplerine benzer içerik üretmekte ve kurumsal yapılanma stratejilerini uygulamaktadır.

Medyanın bu ticari ve rekabetçi biçimi, medyada toplumsal cinsiyet eşitliğini (TCE) düzenleyen özel kuralların, sınırları belli, sayısal ve oransal ölçütler oluşturan standartların olmamasının en önemli nedenidir. Buna rağmen 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren medyada TCE'nin yerleşmesi, TCE'ye yönelik ilkelerin, standartların oluşturulması çabaları bazı yasal düzenlemelerde ve insan hakları belgelerinde yer bulmuştur. Ayrıca medyaya yönelik çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları (STK), meslek örgütleri ve hak temelli örgütler de TCE'ye yönelik mesleki kodların, standartların oluşması, yerleşmesi çalışmaları yapmaktadır.

Normlar

Normlar eşitlikçi bir sistemin ve kurumsal yapılanmanın oluşturulmasında hukuksal çerçeveyi sunar ve anlaşmalar, sözleşmeler, tavsiyeler, mahkeme kararları gibi belgelerle oluşturulur. Medyada TCE ile ilgili normlara kaynaklık eden uluslararası belgeler tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1 Medya ve TCE Normlarına Kaynak Olan Uluslararası Belgeler

İnsan Hakları Evrensel Beyanname	Binyıl Bildirgesi
Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
İnsan Hakları Yüksek Komiserliği 2012 Ortak Bildirgesi	Avrupa Sosyal Şartı ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı
Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı	Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi
Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi	Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi
Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi	AB ve Avrupa Komisyonu Belgeleri
Çocuk Hakları Sözleşmesi	Engelli Hakları Sözleşmesi

Bu sözleşmelerin hepsinde TCE ve medya ilişkisinin doğrudan yer aldığını söylemek güçtür. Örneğin BM tarafından hazırlanan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women - CEDAW*) eşitsizliklerin sadece kanunlarda değil gerçek hayatta da ortadan kaldırılmasını bağlayıcı hüküm haline getirmesi ve bunun devletlerin sorumluluğunda olduğunu belirtmesi bağlamında önemli bir belgedir. Ancak belgenin TCE ve medya vurgusu dolaylıdır ve bunlar aşağıda belirtilmiştir:

- Sözleşme, her türlü ayrımcılığın ve eşitsizliğin kaldırılmasına ve temel insan haklarına ve özgürlüklerine ilişkin düzenlemeleri içermesi bağlamında iletişim hakkını ve ifade özgürlüğünü kapsamaktadır.
- **Madde 11:** Taraf Devletler, istihdam alanında kadınlara karşı ayrımı önlemek ve kadın-erkek eşitliği esasına dayanarak eşit haklar sağlamak için özellikle aşağıda belirtilen konularda bütün uygun önlemleri alacaklardır. Çalışma hayatına katılımı düzenleyen bu madde ile kadınların ayrımcılığa uğramadan ve fırsat eşitliği olan ortamlarda çalışabilmesi, yükselebilmesi, eşit ücret alması, güvenli çalışma koşullarına sahip olması, annelik ve evlilik nedeniyle çalışma hakkını ve sosyal güvenlik hakkını kaybetmemesi, hamilelik döneminde zararlı olduğu belirlenen işlerden korunması düzenlemeleri yer almaktadır. Bu maddenin farklı sektörlerin yanı sıra medya endüstrisini de kapsar nitelikte olduğu açıktır.
- **Madde 5:** Toplumda yerleşmiş olan kültürel değerleri ve kadınlara ve erkeklere yüklenen kalıplaşmış rolleri kapsadığı için medya ile ilişkilendirilmesi gereken bir diğer maddedir. Çünkü toplumda önyargıların, kalıplaşmış rollerin ve değerlerin, geleneksel uygulamaların, kültürel ve sosyal kalıpların yaygınlaşmasında, meşrulaşmasında ve yeniden üretilmesinde medya metinleri, bu metinlerde kadınların temsil biçimleri rol oynamaktadır. Benzer biçimde bunların ortadan kaldırılmasında da medya rol oynayabilir. Bunun için de diğer yasal düzenlemelerin yanı sıra hem medyanın yasal çerçevesinin yeniden düzenlenmesi hem de medya içeriğinde ayrımcılığa karşı bir dilin kurulması önemlidir.
- Kültür, sanat ve eğlence alanlarına kadınların katılımıyla ilgili ve siyaset yapma ve siyasi katılımı ilgili maddelerdir. Siyasi katılımı ilgili maddeler gerek propaganda, iletişim hakkı ve ifade özgürlüğü gerekse de kadın siyasetçilerin medyada temsili bağlamında medya ile ilgili, medyada kadına yönelik her türlü ayrımcılık ve kadın erkek eşitsizliği bağlamında önemli maddelerdir.
- **Madde 14:** Haberleşme hakkını ayrıca düzenlemesi nedeniyle TCE ve medya bağlamında dikkat çekicidir.

Normlara kaynaklık eden ve TCE medya ilişkisinin diğerlerine oranla daha belirgin olduğu bir diğer metin ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'dir. Temel insan hakları metinlerinden olan sözleşmenin güvence altına aldığı hak ve özgürlükler arasında insan haklarına saygı yükümlülüğü, yaşam hakkı, özgürlük ve kişi güvenliği hakkı yanı sıra düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, ifade özgürlüğü, toplantı özgürlüğü, dernek kurma özgürlüğü ve evlenme hakkı gibi temel haklar bulunmaktadır. TCE, sözleşmede Madde 14'te ayrımcılığın engellenmesi kapsamında ifade edilmiştir ve temel hak ve özgürlüklerden yararlanmanın hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanması ifadesiyle eşitlik normu belirtilmiştir. Sözleşmede Madde 8'in, Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması başlığı altında haber alma özgürlüğünü ve hakkını

içermesi önemlidir. Madde 9, düşünme, vicdan ve din özgürlüğünü düzenlemektedir. Maddede herkesin düşüncesini açıklama özgürlüğü üzerinde durulduğundan bunun medyada TCE ilişkili bir madde olarak kabul edilmesi gerekir. Sözleşmenin ifade özgürlüğü üzerinde duran asıl maddesi ise Madde 10'dur. Bu maddeye göre, herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar.

Her ne kadar temel insan hakları bağlamında TCE ve medya ile ilişkili vurgular içerse de metin doğrudan TCE vurgusu yapmamaktadır ve özel olarak kadınlara ilişkin düzenlemeler de içermemektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Madde 10'da yer alan haber alma ve ifade özgürlüğü ilkesi çerçevesinde hazırlanan uluslararası bir sözleşme olan Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi (*European Convention on Cross-Border Television - ASTS*), kadın ya da TCE vurgusu belirgin olmasa da doğrudan yayıncılık alanına ilişkin olması vesilesiyle önemlidir. Genel olarak bakıldığında, Önsöz ve Bölüm 2 başlıklarında bizim çalışmamız açısından önemli konuları kapsamaktadır. Önsözde, "ifade ve haberleşme özgürlüğünün, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması'na Dair Sözleşmenin 10. Maddesinde belirtildiği gibi, demokratik toplumun temel ilkelerinden birini ve toplumun ilerlemesi, kişinin gelişmesi için temel koşullardan birini oluşturduğunu dikkate alarak" ifadesi yer almaktadır. Bu madde temel insan haklarından biri olarak iletişim ve ifade özgürlüğünü işaret etmektedir ancak kadınların bu alanda yaşadığı eşitsizliği görmemesi açısından sınırlıdır. Bölüm 2'de ise program konuları ana başlığı altında yayıncının sorumlulukları, cevap hakkı, toplumun önemli olaylardan haberdar olması ve kültürel hedefler alt başlıklarında yayınların içeriği ve yayıncıların sorumlulukları düzenlenmiştir. Madde 7'de belirtilen "program hizmetlerinin sunuş ve içeriğinin bütün unsurları insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı olacaktır" ilkesi çerçevesinde sözleşmenin yayınların içeriğinde ve sunuş biçiminde eşitlik ilkesini gözettiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda sözleşme, en temelde insan haklarına ve insan onuruna saygılı olma ilkesi üzerine kurulu olduğu için TCE'ye duyarlı bir metindir ancak doğrudan kadın vurgusu bulunmamaktadır. Maddenin devamında ise yayınların pornografi içermeyeceği, edebe aykırı olmayacağı, şiddet eğilimini körüklemeyeceği ibareleri bulunmaktadır. Bu ibareler de kadına yönelik şiddet, cinsiyetçilik gibi konuları engelleme açısından etkili ve olumludur. Ancak yayın içerikleri aracılığıyla toplumdaki yerleşik değerleri ve normları yeniden üretme tehlikesi de içermektedir. Bunu düşündüren, edebe aykırılık başlığıdır. Edeb kavramı, genel ahlak başlığı altında da ele alınan ve geleneklerin ve dinin belirlediği muhafazakâr bir ahlak anlayışını dayatan bir kavramdır. Dolayısıyla bir baskı unsuruna dönüşmesi ve mevcut durumun devamını sağlamak amacıyla kullanılması mümkündür. Sözleşme 2000 tarihinde yenilenmiştir ve bizim çalışmamız açısından önemli sayılabilecek yeni düzenleme çoğulculukla ilgilidir; Madde 13'te düzenlenmiştir. Buna göre Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi'ne mükerrer Madde 10'nun eklenmesi kararlaştırılmıştır ve bu maddede de yayıncılara medyada çoğulculuğu koruma görevi yüklenmiştir. Buna göre yayıncılar, "tüzel ya da gerçek kişiler tarafından iletilen veya yeniden iletilen program hizmetlerinin medya çoğulculuğunu tehlikeye atmasını engellemek için çaba göstereceklerdir" ifadesiyle medyada eşit temsil sağlanması hedeflenmiştir. Bu da medyada kadınların ve farklı cinsel kimliklerin temsili bağlamında önemlidir.

Bu çalışma kapsamında özellikle incelenmesi gereken bir diğer uluslararası belge ise yönetim kademesindeki kadın ve erkek sayısını belirlemek, cam tavan etkisini ortadan kaldırmak için önlem alan medya kuruluşlarının var olup olmadığını saptamak konusunda önemli bir belge olan Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı'dır (Birleşmiş Milletler, 1995). Tüm uluslararası metinler içinde medyayı **ilk kez stratejik bir alan olarak tanımlayan** Pekin Deklarasyonu'nun 183. başlığı, medyada kadınların karar alıcı konumda yer almalarını medyada toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için bir öneri olarak belirtir. Bunun yanında, aynı başlığın bir bendi bu yönde düzenleme öngörür:

d) Özel veya devlet veya kamusal medyayla bağlantılı olanlar dahil tüm danışma, idare ve düzenleme, izleme organlarına atamalarda, cinsiyetler arası denge oluşturmayı hedeflemek.

Belgede ulusal ve uluslararası medya sistemlerine yönelik düzenlemede de benzer bir konuya vurgu yapılır. Burada, karar alma süreçlerine katılımın, ayrımcılık yasağı konusunda da yol alınmasını sağlayacağını içerir:

d) Medyanın kadının dengeli ve klişeleşmiş olmayan imajlarına yer verilmesini sağlamak için, kadınların mesleki standartlar ve idari kuralların veya diğer iç işleyişine ilişkin mekanizmaların geliştirilmesine katılmalarını teşvik etmek.

Temel insan hakları belgelerinden olan bu belgeler bağlamında medyada TCE'ye ilişkin belli başlı normlar ise aşağıdaki gibidir:

Eşitlik: Eşitlik, uluslararası nitelikte yaptırımı olan ya da tavsiye niteliğinde olan metinlerin temelini oluşturur. Her ne kadar insan hakları konusunda tarih içinde alınan yol, eşitlik ilkesinin bir tartışma başlığı olmasını kategorik olarak reddetse de pratikte ırk, din, dil, politik görüş, sosyal köken, etnik kimlik, cinsiyet gibi alanlarda eşitlik ihlallerine çok sık rastlanmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: TCE, aynılık eşitliği, farklılık eşitliği ve dönüştürücü eşitlik olarak üç alt kategoriye ayrılır. Aynılık eşitliği, kanunlar bazında eşitlik anlamına gelir. Cinsiyet kimliklerini kadın ve erkek olmak üzere ikili bir kategori üzerinden kurar ve kadınların fiili eşitsizliklere uğramasını dikkate almaz. Farklılık eşitliğinde, kadın ve erkek kanunlarda eşittir ancak aynılık eşitliğinden farklı olarak, her iki cinsi aynı kabul etmez. Dönüştürücü eşitlik ise toplumsal yapıda, iktidar mekanizmasında kökten bir değişim olmadan cinsiyetler arası eşitliğin gerçek anlamda kurulamayacağı savını içerir.

Ayrımcılık Yasağı: Ayrımcılık yasağı, bireyler ve de insanlarla diğer canlılar arasındaki eşit muamele görme durumunu tanımlar. Ayrımcılık yasağının farklı boyutları vardır. Bunlardan ilki olan doğrudan ayrımcılık iki cinsiyet kategorisi üzerinden ilerleyerek, kadınların dezavantajlı olduğu, erkeklerden farklı ve olumsuz muamele gördüğü her durumu tanımlar. Dolaylı

ayrımcılık ise, yine bu ikili kategori içinde, kadınlarla erkekler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini görmezden gelen, "cinsiyet körlüğü" olarak nitelendirilebilen ayrımcılıktır.

Güçlenme: Güçlenme, kadınların ve lezbiyen, gey, biseksüel, transgender ve intersex (LGBTİ) bireylerin ekonomik kaynaklara erişim, siyasal katılım, karar alma süreçlerinde yer alma noktalarında çeşitli olanaklara sahip olmalarını kapsar. Bu olanaklar ise kurumsal bir desteğe ihtiyaç duymaksızın kamusal ve özel alanda görünür olma, mülk edinebilme ve kendini ifade edebilmedir. Güçlenme, eşitlik ve ayrımcılık yasağı ile karşılaştırıldığında daha yenidir.

Standartlar

Standartlar, gerek medya alanına yönelik çalışmalar yapan STK'lar, meslek örgütleri ve hak temelli örgütlerin çalışmaları gerekse de uluslararası niteliği olan metinler dolayısıyla oluşmaktadır. Medyada TCE'ye yönelik standartların başında katılım, medya içeriklerindeki toplumsal cinsiyet kalıplarına karşı mücadeleye yönelik bilinçlendirme, medyada nefret ve cinsiyet temelli şiddetin teşvik edilmemesine yönelik yasal çerçevenin oluşturulması tavsiyeleri, kadınların ve erkeklerin medyaya eşit olarak erişimi ve kadınların medyada eşit ve stereotipler içine yerleştirilmeden temsil edilmesi çabaları, TCE politikasının ve mevzuatının düzenli aralıklarla güncellenmesi, TCE ile ilgili ulusal ve uluslararası göstergelerin benimsenmesi gibi talepler standartlar arasındadır. Ayrıca medyada istihdam ve karar mekanizmalarına katılımdaki eşitsizliklerin önlenmesi için yapılması gereken temel düzenlemeler, yönetim kademelerinde kadın ve LGBTİ bireylerin de erkeklerle eşit oranda yer alabilmeleri ve cam tavan etkisi olarak adlandırılan bu kademelere yükselmenin önündeki görünmez engellerin ortadan kaldırılması da standartlar arasında sayılmalıdır.

2006 yılında kabul edilen ve **LGBTİ haklarının tanınması ilkesi etrafında şekillenen** Yogyakarta Prensipleri de bu çalışmanın standartları olarak kabul edilecek kurallar açısından önemli olan ikinci belgedir. Yogyakarta Prensipleri içinde dikkat edilmesi gereken madde mesleğe giriş ve yükselmelerde cinsiyet kimliğiyle ilgili ayırım yasağını vurgulayan maddedir:

- Devletçe düzenlenen medya kuruluşlarının yapım ve örgütlenmelerinin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğiyle ilgili konularda çoğulcu ve ayrımcılık yasağına uygun olmalarını ve buralardaki personelin işe alınmasında, yükselmesinde, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğiyle ilgili konularda ayrımcılık yapılmamasını güvence altına almaları gerekmektedir.

Standartların belirlenmesinde dikkat çekici olan üçüncü uluslararası belge ise Avrupa Komisyonu'nun CM/REC (2013)1 tarih ve sayılı TCE ve medya ile ilişkili tavsiye kararıdır. Bu metinde **üye devletlere ve medya kuruluşlarına yönelik ilkeler** ve medyada cinsiyet eşitliği hedeflerine ulaşmayı sağlayacak stratejilerin ve politikaların uygulanması için gereken mekanizmalar, uygulama ilkeleri yer almıştır (Avrupa Komisyonu, 2013: 46-52):

- Medya alanındaki düzenleyici kuruluşların karar alma ve uygulama aşamalarında cinsiyet eşitliği ilkelerine saygı duymalarını sağlamalıdır.
- Medyada toplumsal cinsiyet kalıpları ile mücadeleye yönelik bilinçlendirme girişimlerini ve kampanyalarını desteklemelidir.
- İnsan onuru ilkesine uyulmasına ve cinsiyet temelli tüm ayrımcılığın yasaklanmasına, ayrıca medyada nefret ve cinsiyet temelli şiddetin herhangi bir biçime teşvik edilmemesine yönelik yasal bir çerçeve benimsemelidir.

Medya kuruluşlarına yönelik ilkeler ise şöyledir:

- Kadınların ve erkeklerin medyaya eşit olarak erişimi ve medyada eşit olarak temsil edilmesi,
- Kadınların ve erkeklerin yönetim görevlerine, danışmanlık, düzenleme ve de iç denetim görevlerine sahip organlara ve genel olarak da karar alma süreçlerine dengeli katılımı,
- Kadın ve erkeklerin medya metinlerinde stereotiplendirilmemiş temsili ve görünürlüğü, cinsiyetçi reklamlardan kaçınılması, cinsiyet temelinde ayrımcılıktan ve nefrete ve cinsiyete dayalı şiddete teşvik eden dil ve içerikten kaçınılması,

Tavsiye kararı niteliğindeki bu metnin uygulama ilkeleri kısmında ise medyada cinsiyet eşitliği hedeflerine ulaşmak için aşağıdakiler sıralanmıştır:

- TCE politikasının ve mevzuatının düzenli aralıklarla gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi,
- Medyada TCE ile ilişkili ulusal göstergelerin benimsenmesi ve uygulanması,
- Medyanın, medya metinlerine yönelik TCE ile ilişkili şikâyet mekanizmalarının bilgisini kamuya açıklaması ve cinsiyet eşitliğine yönelik iyi uygulamaların tanıtımının yapılması
- Hesap verebilirlik kanallarının oluşturulması,
- TCE'ye ilişkin araştırma ve yayınların teşvik edilmesi
- TCE vurgulu medya okuryazarlığının ve TCE konusunda aktif vatandaşlığın teşvik edilmesi,

Uluslararası Kuruluşların Gelişmelerinin Değerlendirilmesi

Bu raporun 2017 yılında yayınlanan versiyonunda standartları belirlemek için uluslararası kurumların belgeleri incelenmişti. Bir başka ifadeyle bu belgeler TCE alanındaki standartların dayanağı olan belgelerdi. 2017-2020 arasındaki TCE alanındaki uluslararası gelişmeleri belirlemek için ise standartları oluşturan belgeleri yayınlayan kurumlar arasında da olan Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) ve Birleşmiş Milletler (BM) belgelerine ve çalışmalarına bakıldı. Bu kurumların seçilme nedeni ise güncellenen çalışmaları yayınlamalarıdır.

Avrupa Komisyonu Bir Eşitlik Birliği: Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2020-2025

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Bir Eşitlik Birliği: Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2020-2025 (*A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-2025*) belgesi temelde bir strateji belgesi olmakla birlikte, Avrupa Komisyonu'nun cinsiyet eşitliği çalışmalarının da çerçevelemektedir. Ayrıca metin 2020-2025 dönemi için politika hedeflerini ve temel eylemleri de içermektedir. Metinde temel hedef olarak TCE'ye dayanan şiddet, ayrımcılık ve yapısal kadın-erkek eşitsizliğinin olmadığı ve eşit toplumsal cinsiyetli bir Avrupa'ya ulaşmak olarak belirtilmiştir.

Metinde medya ve TCE ilişkisi iki hatta yer almaktadır. İlki, medyada özellikle de sayısal mecralarda kadınlara yönelik şiddet ve istismarı önlemek için çalışmak. İkincisi ise genel olarak belgede yer alan hedeflerin hayata geçirilebilmesi için medyadan yararlanmak.

İlk hat çerçevesinde belgede, medyada, özellikle de sayısal mecralarda yaşanan kadınlara yönelik şiddetin giderek yaygınlaştığı ve bunun da kadınların kamusal katılımlarını engellediği belirtilmiştir. Bu durumla mücadele için Komisyon hem yasal önlemlerin alınması ve yasal çerçevenin kurulması için kendisine rol biçmiş, Dijital Hizmetler Yasası'nın öncelikle hazırlanması hedefini belirlemiş hem de bu alandaki mücadele için ilgili taraflar arasındaki iş birliğinde aracı olacağını açıklamıştır (Avrupa Komisyonu, 2020: 5):

Komisyon, çevrimiçi platformların içerikle ilgili sorumluluklarını netleştirmek için Dijital Hizmetler Yasası'nı önerecektir. Dijital Hizmetler Yasası, temel hakları korurken platformlardan çevrimiçi yasadışı faaliyetleri ele almada hangi önlemlerin beklendiğini netleştirecektir...Kadınların güvenliğini çevrimiçi ortamda korumak için, Komisyon internet platformları arasında iş birliğinin geliştirilmesinde kolaylaştırıcı olacaktır.

Bu hattın ikinci başlığı ise görsel-işitsel sektörde toplumsal cinsiyet eşitliği stratejisi geliştirmektir. Buna göre medya ve kültür endüstrileri insanların hayatlarını şekillendirmede önemlidir ve tam da bu nedenle tutumları ve stereotipleri değiştirmekte etkilidir. Bundan yararlanmak için Komisyon, belgede, Music Moves Europe'un da dahil olduğu Yaratıcı Avrupa

programını hayata geçirme ve mevcut olanları desteklemeye devam etme kararını belirtmiştir (Avrupa Komisyonu, 2020: 6):

...Bir sonraki MEDIA alt programının bir parçası olarak görsel-işitsel sektörde TCE stratejisini kadın filmciler, yapımcılar ve senaristler için eğitim, finansal destek, yapılandırılmış diyalog, rehberlik konuları da dahil olmak üzere projeler hazırlanacaktır.

Belgenin medya ve TCE ilişkisini içerdiği ikinci hat ise toplumsal yaşamdaki cinsiyet temelli eşitsizlikleri gidermek için medyadan yararlanmaktır. Bu çerçevede stereotiplerle mücadele için Avrupa Birliği çapında iletişim kampanyası hazırlanması kararı açıklanmıştır (Avrupa Komisyonu, 2020: 7).

Avrupa Konseyi Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2018-2023

Avrupa Konseyi, hem Avrupa Birliği genelinde cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi için yapılan çalışmalara destek sunmakta hem de bu konuda yasal niteliği olan kararlar hazırlamaktadır. Avrupa Konseyi'nin bu çalışmaları en temelde insan haklarına dayanmaktadır ve Konsey'in bu alandaki çalışmalarıyla Avrupa Birliği genelinde TCE'ye yönelik yasal ve politik çerçeve oluşmaktadır. Konsey'in bu amaçla yayınladığı önemli metinlerden bir tanesi Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2018-2023 (*Gender Equality Strategy 2018-2023*) TCE alanında düzenli yayınlanan strateji belgelerinin sonuncusudur. Bu belge ile Konsey nezdinde mevcut ve olası sorunlara karşı toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama taahhüdü yinelenmiş ve Avrupa Birliği ülkelerinde ve de Avrupa Birliği kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin önündeki bariyerlerin kaldırılmasında somut kazanım sağlayacağı düşünülen aşağıdaki 6 stratejik hedef belirlenmiştir (Avrupa Konseyi, 2018: 16).

- Cinsiyet kalıplarını ve cinsiyetçiliği engellemek ve bunlarla mücadele etmek.
- Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet engellemek ve bunlarla mücadele etmek.
- Kadınların adalete erişiminde eşitliği sağlamak.
- Politik ve kamusal karar alma süreçlerine kadınların ve erkeklerin dengeli katılımına ulaşmak
- Göçmen, mülteci ve sığınmacı kadın ve kız çocuklarının haklarını korumak.
- Tüm politikalarda ve önlemlerde TCE'yi anaakımlaştırmak.

Strateji belgesinde medya ayrı bir başlık ya da hedef olarak ele alınmamış olsa da hedefler çerçevesinde medyanın rolüne ve olası faydalarına yer verilmiştir. Ayrıca medya, belirlenen hedefler için iş birliği yapılacak doğal ortaklar arasında da sayılmıştır (Avrupa Konseyi, 2018: 41). Hedefler çerçevesinde medyanın nasıl ele alındığı ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2 Avrupa Konseyi 2018-2023 Stratejik Hedeflerinde Medya

Cinsiyet Kalıplarını ve Cinsiyetçiliği Engellemek ve Bunlarla Mücadele Etmek		
Riskler	Azaltıcı Eylemler	Sonuç/Çıktı
Medyada kadınların yetersiz tasviri, bilgi ve iletişim teknolojilerinin olumsuz rolü ve eyleme geçirici eğitim politikalarının eksikliği, cinsiyet klişelerini ve cinsiyetçiliği yükseltiyor.	- Özel sektör de dahil olmak üzere ilgili aktörleri farkındalığı arttırıcı eylemler düzeyinde hedef almak. - Medya ve eğitimde cinsiyet klişelerine ilişkin standartları tanıtmak. - Medya, bilgi ve iletişim teknolojileri ve eğitim politikalarındaki iyi uygulamaların belirlenmesi ve tanıtımı.	- Eğitim, medya ve bilgi ve iletişim teknolojileri sektörlerinde cinsiyetçiliği ve cinsiyet klişelerini sonlandırmak için mevzuat ve politikalar değiştirildi. - Üye ülkelerde, sosyal medya da dahil olmak üzere medyada kadınların ve erkeklerin gerçekçi tasviri. - Medya ve bilgi ve iletişim teknolojileri cinsiyet eşitliği sonuçlarına ulaşmada katkı sağlar ve bu sektörlerin tüm potansiyelini kullanmada kadınlar ve kızlar güçlendirilir.
Kadına Yönelik Şiddeti ve Aile İçi Şiddeti Engellemek ve Bunlarla Mücadele Etmek		
Riskler	Azaltıcı Eylemler	Sonuç/Çıktı
Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet, görünmez, tabu ve rapor edilmeden kalıyor.	---	- Medya, özel sektör, eğitim ve adli kurumlar gibi ilgili aktörlerin kadına yönelik şiddete ve ev içi şiddete karşı duyarlı olması ve durdurulmasına katkıda bulunması.
Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet iddiaları yasa koyucular, medya kuruluşları ve aile üyeleri tarafından anlaşılmıyor; mağdurlar korunmuyor.	---	---

Politik ve Kamusal Karar Alma Süreçlerine Kadınların ve Erkeklerin Dengeli Katılımına Ulaşmak		
Riskler	Azaltıcı Eylemler	Sonuç/Çıktı
Değişime karşı direnç göstermek, kurumların ve karar alıcı organların cinsiyet duyarlı doğrultuda gelişmesini engeller.	Karar alma süreçlerine katılımı kadın erkek dengesine ilişkin önlemleri desteklemeye daha güçlü vurgu yapmak. (aile ile iş hayatı arasındaki denge, medyanın rolü)	---

ITU Sayısal Gelişmeyi Ölçmek: Gerçekler ve Rakamlar - 2019 Raporu

ITU, TCE'ye yönelik normlara dayanak olacak belgeler yayınlayan kurumlar arasında yer alması da güncel verilere dayanan raporları hem sayısal medyaya, BİT'e yönelik güvenilir istatistiğe erişimde hem de bu teknolojilerin farklı toplumsal boyutlarını görebilmekte oldukça işlevseldir. Ayrıca kurum raporları ve yayınları, BM, Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi gibi kurumların karar ve tavsiye niteliğindeki çalışmalarına da kaynaklık etmektedir. Kurumdan sık sık görüş alınmaktadır.

ITU tarafından Kasım 2019'da yayınlanan, Sayısal Gelişmeyi Ölçmek: Gerçekler ve Rakamlar-2019 (*Measuring Digital Development: Facts and Figures 2019*) raporu internet kullanımının yaygınlaştığını ancak BİT kullanımında cinsiyet eşitsizliğinin de derinleştiğini gösteriyor. Raporun verilerine göre dünya genelinde 4.1 milyar insan internet kullanabiliyor ancak bu kullanım kadınlarla erkekler arasında dengeli bir şekilde dağılmıyor. Raporda, dünya genelindeki toplam kadın nüfusunun yarısından fazlasının, yaklaşık %53'ünün, internet erişimine sahip olmadığı, toplam erkek nüfusu içinde internet erişim olmayanların oranının ise % 42 olduğu belirtiliyor (ITU, 2019: 1; 4).

Benzer bir durum mobil teknolojilere erişimde de karşımıza çıkıyor. Rapordaki verilere göre dünya nüfusunun %97'si mobil iletişim kullanabiliyor ve %93'ü ise 3G ya da daha gelişkin ve ağ bağlantısına erişebiliyor. Ancak bu yüksek erişim rakamlarına rağmen cinsiyet eşitsizliği mobil teknolojiler özelinde de devam ediyor. Raporda mobil telefon sahipliğine ilişkin verileri bulunan toplam 85 ülkeden 61 tanesinde erkeklerin sahiplik oranı kadınlardan fazladır. Raporun dikkat çekici bir diğer verisi de internet erişimindeki cinsiyet eşitsizliği ile mobil iletişime erişimdeki cinsiyet eşitsizliği arasında ilişki olduğunu tespit etmesidir. Kadınların mobil iletişime erişimlerinin düşük olduğu ülkelerde kadınların internete erişimlerinin de düşük olduğu açıklanmıştır (ITU, 2019: 4-6; 8).

ITU ve BM İnternetteki Cinsiyet Uçurumunu Kapatmak ve Genişbant Erişimi ve Kullanımı İlerleme Raporu

BM ve ITU ortak inisiyatifiyle kurulan Sürdürülebilir Gelişme İçin Genişbant Komisyonu (*Broadband Commission For Sustainable Development*) tarafından hazırlanan raporda, genişbant erişiminde ve kullanımında TCE bağlamında iyileştirme yapılabilmesi için belirlenen hedefler ve aynı raporun daha önceki versiyonlarında belirlenen hedeflerdeki ilerlemeler yer almaktadır.

Buna göre, raporun 4 temel tavsiye alanı vardır (BM ve ITU, 2018: 5):

- 1) Bağlamı anlamak: İnternet erişimi ve kullanımında cinsiyete göre ayrıştırılmış veri
- 2) Stratejiler, politikalar ve bütçelere cinsiyet perspektifini entegre etmek
- 3) Erişim, karşılanabilirlik, güvenlik, sayısal beceriler ve uyumluluk konularında engelleri belirlemek
- 4) Birlikte çalışmak ve iyi uygulamaları ve dersleri paylaşmak.

Raporda bu 4 temel alana ilişkin bir önceki dönemden farklı olarak elde edilen iyileşmeler ve ilerisi için yapılan taahhütler yer almaktadır. Buna göre 1. alan kapsamında ITU, internetin yaygınlaşması ve kullanımına yönelik cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplamayı ve yayınlamayı sürdüreceğini beyan etmiş ve internet kullanımındaki cinsiyet farklılıklarına ilişkin tahmin çalışmalarını yapmaya devam edeceğini de açıklamıştır. Bu çerçevede de çevrimiçi olarak Cinsiyet ve BİT Anket Araç Seti (*Gender and Information Communication Technology Survey Toolkit*) yayınlanmıştır. Ayrıca Komisyon'un paydaşlarından olan Amerika Kıtası Kalkınma Bankası, Latin Amerika ve Karayipler genişbant gelişme endeksinin yeni versiyonunda cinsiyet temelli verilerin olması taahhüdünde bulundu. Ayrıca Banka, kendi fonlarıyla finanse edilen sayısal altyapı yatırımlarının sonuçlarının ölçülmesine cinsiyet temelli göstergelerin dahil edileceğini de açıklamıştır. Bu alandaki bir diğer taahhüt de veri toplanmasıyla ilgilidir. Asya verilerini sistematik olarak kayıt altına alan LIRNEasia, Latin Amerika verilerini toplayan DIRSI ve Afrika datalarını toplayan RIA, cinsiyet ayrımına ilişkin fikir verebilecek ulusal temsili verilerin miktarını arttırmaya yönelik çalışmalar yapacaklarını beyan etmiştir (BM ve ITU, 2018: 8).

Yeni taahhütlerin olduğu bir diğer alan da "erişim, karşılanabilirlik, güvenlik, sayısal beceriler ve uyumluluk konularında engelleri belirlemek" alanıdır. Komisyonun paydaşlarından olan İlerici İletişim Birliği (*Association for Progressive Communications - APC*), yerel topluluk ağları ve feminist altyapı deneyleri de dahil olmak üzere, erişim ve cinsiyetle ilgili sözleşme/yasa maddelerini feminist bir bakış açısıyla devreye alacağını ve gözden geçireceğini beyan etmiştir (BM ve ITU, 2018: 15).

2017-2020 Arasında TCE ve Medya Bağlamındaki İyi Örnekler

Bu raporun 2017 yılında yayınlanan versiyonunda TCE bağlamında standartları belirlemek ve güncel durumu değerlendirmek için medya alanının belli başlı kurumlarının, STK'ların ve uluslararası girişimlerin çalışmaları değerlendirilmiş ve iyi örnekler başlığı altında sıralanmıştı. 2017-2020 arasındaki gelişmeleri analiz etmek için de aynı yöntem izlenmiştir.

Belirtilen dönemin önemli örneklerinden biri, beş yılda bir güncellenen Küresel Medya İzleme Projesini de yapan Haberi Kim Yapıyor? oluşumu bünyesinde gerçekleşmiş; Latin Amerika'daki Küresel Medya İzleme Projesi koordinatörleri Şubat 2020'de, Cuenca Deklarasyonu'nu açıklamıştır. Deklarasyonda devletlere, akademik kuruluşlara, sendikalara ve ticaret örgütlerine, medya organizasyonlarına ve sivil topluma çağrıda bulunulmuştur (*Who Makes The News Network, 2020*).

Kutu 1 Cuenca Deklarasyonu

Devletleri;

- Kadınların iletişim ve ifade özgürlüğünü tanımaya,
- Tüm kadınların medya mülkiyetine ve yönetimine erişim için gereken kaynaklara sahip olmasını sağlayacak mekanizmaları içeren ekonomik ve mali politikaları oluşturmaya,
- Gazeteciliğin serbestçe yapılabilmesi için güvenlik tedbirlerini ve risk altındaki kadın gazetecilerin korunması için koruma tedbirlerini sağlamaya,
- Ulusal mevzuata, medyanın oluşturduğu sembolik şiddet ve/veya medya şiddetini de eklemeye

Akademiye;

- Mesleği sorumlu bir şekilde icra etmeye rehberlik etmesi için iletişim, gazetecilik ve gazetecilik etiği müfredatına cinsiyet perspektifini dahil etmeye,
- Akademik çalışmalarda, medyada kadınların, konumu, pozisyonu ve koşullarını, medyada kadınların temsil biçimlerinin insan haklarına ve iletişim hakkına yönelik mevcut ulusal politikalarla uyumu ile çapraz analizlerle birlikte ele almaya,

Sendikaları-Ticaret Örgütlerini;

- İnsan hakları ve cinsiyet temelli eğitimleri teşvik etmeye,
- Medyada kadınların konumunu güçlendirme noktasında etkin olmaya ve mevcut ulusal ve kurumsal politikaları izlemeye,

Medya Kuruluşlarını;

- Kadınların karar alma pozisyonlarına erişimini sağlayacak mekanizmaları kurumsal politikalarına eklemeye,
- Oluşturdukları içeriğin TCE bağlamında iyileştirilmesi için kesişimsellik yaklaşımını ve kapsayıcı bir dili içerek kılavuzları benimsemeye,
- İşe alımlarda ve rol dağılımlarında liyakata ve eşitlik kriterlerine uymaya,
- Kadınların şiddetle uzak yaşamalarını sağlayacak ve yaptırımları, kuralları ve kurumsal düzenlemeleri geliştirmeye,

Sivil Toplumu;

- Medya içeriğini izleme konusundaki kritik rollerini devam ettirmeye,
- Cinsiyetçi olmayan, şiddet ve kadına yönelik ayrımcılık içermeyen medya içeriği talep etmeye davet ediyoruz.

Aynı dönemde medya ve TCE alanında yaşanan dikkat çekici bir başka iyi örnek de British Broadcasting Corporation (BBC) bünyesinde başlayan ücret eşitsizliği tartışmaları ve sonrasındaki gelişmelerdir. BBC'nin 2017'de 150 bin sterlin üzerinde maaş alan çalışanlarının listesini açıklamasıyla başlayan tartışma, BBC Çin editörü Carrie Gracie'nin editörler arasında cinsiyet temelli gelir adaletsizliği olduğunu belirterek istifa etmesiyle başladı. BBC radyo biriminde çalışan Karen Martin de ücret eşitsizliği olduğunu belirterek kendisine yapılan terfi teklifini reddetti. Bu gelişmeler ve yükselen eleştiriler üzerine BBC'nin ödemeleri denetleyen komisyonu bir rapor yayınladı. Raporda cinsiyet temelli bir gelir eşitsizliği olduğuna dair sistematik bir delil olmadığı açıklandı. Özel bir kuruluşa hazırlatılan raporda gelirlerde yaşanan dengesizliğin daha şeffaf olunarak aşılabileceği belirtildi (Canımana, 2019).

BBC'de bu tartışmaların yaşandığı dönemde Hükümet Eşitlik Bürosu'nun fonladığı Eşitlik ve İnsan Hakları Komisyonu (EHRC), kamu kaynakları ile desteklenen BBC'de böylesi bir durumun olup olmadığına yönelik inceleme başlattığını açıkladı. Bu inceleme kararının üzerinde de BBC Genel Müdürü Tony Hall, "EHRC'nin bu çalışmasından her türlü dersi çıkaracağız ve sorunları aşmaya yönelik çalışmalarımıza devam edeceğiz" açıklamasında bulundu. Hall'in açıklamasının en dikkat çekici noktası eşitsizliğin olduğunu kabul etmesi ve 2020'ye kadar maaşlar arasındaki farkı kapatma sözü vermesiydi. Kurumun yayınladığı ve 2017-2018 dönemini inceleyen Cinsiyete Dayalı Ücret Uçurumu Raporu'nda (*Statutory Gender Pay Gap Report - 2018*) da maaş farkının kapatılması noktasında ilerlemeler olduğu açıklandı. Rapora göre kadınlar ile erkekler arasındaki ortalama maaş farkının %10.7'den %8.4'e düştüğü belirtildi (BBC, 2018a: 3-4)

2017 - 2020 döneminin bir başka iyi örneği de yine BBC kaynaklıdır. Kurum, Ekim 2018'de BBC'yi Kadınlar İçin Harika Bir İş Yeri Yapmak (*Making The BBC A Great Workplace For Women*) isimli, kurum içinde cinsiyet eşitliği temelli bir kariyer gelişimi ve kültürü için öneriler, ölçütler içeren raporu yayınladı. Tam da kadınlarla erkekler arasındaki ücret eşitsizliği tartışmalarının yaşandığı dönemde Genel Müdür Tony Hall ve BBC İskoçya Direktörü Donald MacKinnon'un desteğiyle hazırlanan rapordaki tavsiyelerin, kurum çalışanlarının yorum ve görüşleri, BBC işgücü verilerinin analizi, kurum içindeki ve dışındaki iyi örnekler ve araştırmalar temelinde oluşturulduğu açıklandı. Odak noktası kadınlar olsa da genel olarak kurumda eşitliğin hakim olduğu bir kültürü yerleştirmenin hedeflendiğinin belirtildiği raporda, BBC'nin daha önce yayınladığı TCE ilkeleri bir kez daha vurgulandı (BBC, 2018b).

Kutu 2 BBC Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İlkeleri

- Her düzeyde cinsiyet dengeli olma
- İşe alımın liyakate dayalı olması
- Ayrımcı uygulama gördüklerinde herkesin konuşmaya teşvik edilmesi
- Kadınların ve erkeklerin her düzeyde eşit cinsiyet temsili

TCE medya ilişkisi bağlamında iyi örnek olarak gösterilebilecek bir diğer çalışma ise bir meslek örgütü olan Avrupa Gazeteciler Federasyonu (*EFJ - European Federation of Journalists*) bünyesinde hayata geçirilen Medya Endüstrilerinde Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi

(*Advancing Gender Equality in Media Industries*) projesidir. Newcastle, Padova ve Gothenburg üniversiteleri ile ortak yürütülen proje Avrupa Komisyonu'nun finansal desteği ile hayata geçirilmiştir. Proje, toplumsal cinsiyet klişeleriyle mücadele etmeyi ve eşit, çeşitlilik temelli ve kapsayıcı bir medya sektörünü teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bunun için de yenilikçi ve entegre bir yaklaşıma sahip çalışmalar yürütüleceği açıklanmış ve üç ana çıktı belirlenmiştir. Bunlar, iyi uygulamaları içeren bir veri bankası, öğrenme kaynakları ve medya ve gazetecilik öğrencileri ile medya profesyonellerinin bir araya gelmesini sağlayacak buluşmalar olarak belirtilmiştir. Bu çıktılar aslında projenin benimsediği "entegre yaklaşım" yönteminin de birer yansımasıdır. Hepsi şu an itibarıyla online erişime açık olan bu çıktılarının hedefi "tutumlarda (farkındalık yaratma yoluyla), davranışta (profesyonel uygulama yoluyla) ve kültürde (iyi uygulamaları paylaşarak ve uygulayarak) dönüştürücü değişiklik potansiyelini en üst düzeye çıkarmak" olarak belirtilmiştir (EFJ, 2020).

2017-2020 dönemi için verilebilecek bir diğer uluslararası iyi örnek ise Birleşmiş Milletler'e (BM) bağlı Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - UNESCO) tarafından hayata geçirilen Haberci Kadınlar (*Women Make the News*) girişimidir. UNESCO her yıl 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde bu girişim kapsamında ve özel bir başlık belirleyerek medya TCE ilişkisine yönelik gündem oluşturmaktadır. Haberci Kadınlar girişiminin amacı "medyada ve medya aracılığıyla cinsiyet eşitsizliği ile ilgili konularda farkındalık yaratmak, tartışmaları yönlendirmek ve küresel hedeflere ulaşmak için eylem odaklı çözümleri teşvik etmek" olarak açıklanmıştır. Girişim kapsamında 2018'de Cinsiyet Eşitliği ve Spor Medyası, 2019'da da Dijital Alanda Kadınlar kampanyaları düzenlenmiştir (UNESCO, 2020).

Cinsiyet Eşitliği ve Spor Medyası kampanyası, mevcut spor haberlerindeki cinsiyet eşitsizliklerine ilişkin farkındalık yaratmak ve izleyicilerin bu konuda medya kuruluşlarının sorumlu davranmasını beklemelerini sağlayacak araçları onlara sağlamak amacıyla başlatıldı. Böylece de kadın sporcuların medyada daha dengeli ve klişeleşmemiş bir tasvirinin teşvik edilmesi hedeflendi. Kampanyanın hareket noktası medyadaki kadın temsiline zaten sorunlu olması ve söz konusu spor medyası olunca da durumun farklı olmaması hatta spor medyasının bu sorunlu temsiline görülebileceği alanların başında geldiği görüşüdür:

Başarılarına rağmen kadınların medyadaki temsili erkek meslektaşlarından farklı. Kadınlar, haberlerin sadece %10'unda odak noktası. Haberlerde kaynak olarak kadın uzmanlara başvurma oranı ise yalnızca %20 ve haberlerin yalnızca %4'ü cinsiyetçi yargılara meydan okuyor. Spor haberleri de cinsiyetle ilgili normları ve stereotipleri şekillendirmede güçlü. Kadınlar, sporcu olarak üretken olmalarına rağmen, spor medyasında sadece %4 oranında yer bulabiliyor ve genellikle atletik yeteneklerinden, başarılarından ziyade fiziksel görünüşleri ve kişisel yaşamlarıyla temsil ediliyor.

Alıntıdan görülebileceği üzere kampanya, medyanın kadın ve erkek sporcuları temsil etme biçimleriyle, toplumsal bilinçte yerleşmiş TCE normlarını ve stereotiplerini yeniden ürettiğini belirtmiştir. Bunu bilinç ve davranış düzeyinde değiştirmeye katkı sunmak için ise medya "gücüne" ve medyanın "bilgilendirme/eğitme" işlevlerine dayanan çalışmalar başlatılmıştır. Üç

ayaklı olan bu çalışmaların ilkinde UNESCO tarafından geliştirilen cinsiyet eşitliği eklentisinin (plug-in) yüklenmesi istenmiştir. Bu eklenti ile spor haberlerinde kadın sporcuların temsilindeki niceliksel ve niteliksel sorunların ve eşitsizliklerin gösterilmesi ve konuya ışık tutulması hedeflenmiştir. İkinci çalışma bir hashtag kampanyasıdır. #HerMomentsMatter hashtag'inin sosyal medyada paylaşılmasıyla, kadın sporcular için önemli bir an olması gereken başarı anlarını cinsiyetçi bir şekilde haberleştiren haber başlıklarının izlenmesi ve kayıt altına alınması amaçlanmıştır. Üçüncü çalışma ise "Tahmin Et Kim" isimli bir oyundur. Hazırlanan bir test/oyun ile katılımcılardan kaç tane kadın sporcunun ismini/kim olduklarını bildiklerini göstermeleri istenmiştir (UNESCO, 2020).

Dijital Alanda Kadınlar kampanyasında ise dijital alanda cinsiyet eşitliğini teşvik etmek ve sektörde çalışan kadınlara ve onların başarılarına odaklanarak asılsız önyargıların önlenmesi hedeflenmiştir. Kampanyanın hareket noktası Avrupa Komisyonu'nun hazırladığı bir rapordaki tespitlerdir. Buna göre dijital sektörde çalışan erkeklerin oranı kadınlardan 3 kat daha fazladır ve bu eşitsizliğin sebebi de önyargılardır. Kadınların bilgi iletişim teknolojileri (BİT) konusunda daha az yeteneğe, bilgiye ve kapasiteye sahip olduğu şeklindeki kalıplaşmış yargılar kadınlara BİT sektöründe daha az fırsat tanınmasına neden olmaktadır. Bununla başa çıkmak için başlatılan kampanyada temel vurgu kadınların yaratıcı fikirlerinin ve yeteneklerinin toplumsal gelişmeye ilham olacağıdır:

İnovasyon ve teknoloji benzeri görülmemiş fırsatlar sunar ancak sektördeki eğilimler artan bir toplumsal cinsiyet ayrımına işaret etmektedir ve kadınlar bilim, teknoloji, mühendislik, matematik ve tasarım alanlarında yetersiz temsil edilmektedir. Bu, toplumu dönüştürücü kazanımlar elde etmeleri için cinsiyete duyarlı yenilikler geliştirmelerini engeller. Mobil bankacılıktan yapay zekaya, nesnelerin internetine kadar kadınların fikirleri ve deneyimleri gelecekte toplumları şekillendirecek yeniliklerin tasarımını ve uygulanmasını eşit derecede etkilemelidir.

Bu vurguyla hayata geçirilen kampanyada üç çalışma tamamlanmıştır. İleri #WIKI4WOMEN isimli girişimdir. Bu çerçevede, herkesin eğitim, bilim, kültür, sosyal ve beşeri bilimler alanlarında çalışmalar yapan kadınların Wikipedia profillerini olabildiğince çok dilde oluşturmak ve zenginleştirmek Wikipedia'ya entry girilmesi çağrısı yapılmıştır. İkincisi bir veri tabanı çalışmasıdır. Buna göre, kadınlar medyada yeterince temsil edilmemektedir ve medya içeriklerinde uzman ve kaynak olarak genellikle erkekler tercih edilmektedir. Haberci Kadınlar - Tayland veri tabanı gazetecilerin, hikayelerine dahil edebilecekleri, görüşlerine ve bilgilerine yer verebilecekleri kadın uzmanları bulmalarına yardımcı olan çevrimiçi (online) bir veri tabanıdır. Farklı kriterlere göre arama yapılabilen platforma <http://www.wmnthailand.org/> adresinden erişilebilmektedir. Kampanya kapsamındaki üçüncü çalışma ise medyada kadının güçlenmesine yönelik kişilerin katıldığı "Çevrimiçi Kadınlar: Dijital Alanda Cinsiyet Eşitliği İçin Zorluklar" başlıklı bir tartışma organizasyonudur. Bu kapsamda konuşmacılar kendi deneyimlerini ve zorluklara karşı vizyonlarını çevrimiçi olarak sunmuşlar ve kadınların dijital alanda başarılı olmaları için ortaya çıkan çözümler özelinde bir tartışma başlatmışlardır (UNESCO, 2020).

2017-2020 arasındaki dönemde medya ve TCE ilişkisine yönelik araştırmacıların güncel veri, politika yaklaşımı ve örnek olaylar için yararlanabileceği, başvuru niteliğinde raporlar da hazırlanmıştır. Bunlardan özellikle üç tanesi dikkat çekicidir. İlki Medya Sektöründe Cinsiyet Eşitliği (*Gender Equality in the Media Sector*) isimli rapordur. Rapor, Avrupa Parlamentosu'nun Kadın Hakları ve Cinsiyet Eşitliği Komitesi'nin talebi üzerine hazırlanmıştır. Raporda, medya sektöründe cinsiyet eşitliğine ilişkin Avrupa'nın politika gündeminin temel unsurları incelenmiş ve kadınların medyadaki temsili ve medya işgücündeki pozisyonuna yönelik araştırmalar ve veriler değerlendirilmiştir. Raporda ayrıca hem AB düzeyinde hem de üye devletler düzeyinde medyada cinsiyet eşitliğini teşvik etmeye yönelik eylemlerin analizi ve Avusturya, Malta, İsveç ve Birleşik Krallık'ta medya sektöründeki TCE'ye ilişkin örnek olay incelemeleri yer almıştır (McCracken, FitzSimons vd, 2018).

İkinci rapor Avrupa ve dünya genelinde toplam 56 ülkeden 73 kamu hizmeti yayıncısı kuruluşun üye olduğu Avrupa Yayın Birliği (*European Broadcasting Union - EBU*) tarafından hazırlanan Her Şey Eşit Oluyor: Kamu Hizmeti Medyasından Cinsiyet Eşitliği (*All Things Being Equal: Gender Equality Guidelines From Public Service Media*) isimli araştırmasıdır. Rapor, cinsiyet eşitliği hassasiyeti olan ve bu çerçevede içerik üretme odaklı medya kuruluşlarının temel aldığı, böylesi bir yaklaşımı destekleyen stratejilerin neler olduğunu tartışmaktadır ve bu stratejiler de işyeri istatistikleri, çalışanların geri bildirimleri, fırsat eşitliğini desteklemek için etkili işyeri politikaları ve yetenekleri korumak için esneklik, liderlik ve davranışlar yoluyla olumlu bir işyeri kültürü kurmak olarak belirtilmiştir. Rapor ayrıca EBU'nun taahhüt ettiği bir dizi ilkeye de dayanmaktadır (EBU, 2019).

Kutu 3 EBU Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İlkeleri

- cinsiyet eşitliğinin sadece temel bir insan hakkı değil, aynı zamanda barışçıl, müreffeh ve sürdürülebilir bir dünya için gerekli bir temel olduğunu;
- sistematik kısıtlamalar dünya nüfusunun önemli bir bölümünü geride tutarken küresel ekonominin tam potansiyelinde çalışamayacağı;
- gerçek demokratik toplumlarda eşitlik ve çeşitliliğin vazgeçilmez olduğunu taahhüt eder.

Üçüncü rapor ise Avrupa Konseyi Cinsiyet eşitliği Komisyonu Medya ve Bilgi Toplumu Yönlendirme Komitesi tarafından hazırlanan Cinsiyet Eşitliği ve Medya Analitik Rapor - 2019 Data (*Gender Equality And Media Analytical Report - 2019 Data*) isimli çalışmadır. Rapor, 2013'te hazırlanan ve üye devletlere, medya kuruluşlarına, medya düzenleyici otoritelerine ve medya özdenetim kurumlarına sunulan tavsiye kararından sonraki durumu ve gelişmeleri belirlemek için 2019'da yapılan bir anketin sonuçlarına dayanmaktadır. Cinsiyet eşitliği ve medya hakkındaki CM / Rec (2013) 1 sayılı Tavsiye Kararı'nda, üye devletlerin medyanın toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etme çabalarını desteklemeleri belirtilmiş ve medyanın cinsiyet eşitliğinin tam anlamıyla sağlanmasındaki kilit rolünü hatırlayarak aşağıdaki alanlara odaklanmaları tavsiyesinde bulunulmuştur (Avrupa Konseyi, 2020):

- Cinsiyet eşitliği politikası ve mevzuatı,
- Ulusal göstergelerin benimsenmesi ve uygulanması,
- Bilgi sağlanması ve iyi uygulamaların tanıtımı,
- Hesap verebilirlik kanalları,
- Araştırma ve yayın,
- Medya okuryazarlığı ve aktif vatandaşlık.

Cinsiyet Eşitliği ve Medya Analitik Rapor - 2019 raporu kapsamındaki anket sonuçları ise 2013'teki tavsiye kararlarının hayata geçirilmesinden hala çok uzak olduğunu göstermiştir. Kadınların medya endüstrisinde karar alıcı pozisyonlarda yer almasının halen düşük olduğu ve endüstrideki cinsiyet eşitsizliklerinin devam ettiği kanıtlarıyla raporda belgelenmiştir. Raporun dikkat çektiği bir diğer nokta ise medya kuruluşları ve düzenleyici otoriteler içinde TCE'nin tanınmasına ilişkin sınırlı bir kavrayış olduğu ve bu durumun da davranışta ve fırsat sunmada eşitsizlik kültürünün devam etmesine neden olduğudur. Diğer taraftan rapor, 2013 tarihli tavsiye kararlarına ilişkin bir dizi ilerleme olduğunu da belirtmektedir. Medyayı düzenlemeye yönelik ulusal mevzuatlarda, TCE'ye yönelik durumu iyileştirmeye ve somut adımlar atılmasına ilişkin düzenlemelerin yer bulmaya başlaması bu ilerlemelerin başlıcaları arasında sayılmıştır. Ek olarak gazeteciler, reklam verenler ve diğer sektör paydaşları arasında iş birliği ve farkındalık yaratma projeleri, cinsiyet eşitliği kriterlerini belirleme, toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendiren medya projelerine ortak finansman sağlama ya da medyada cinsiyet eşitliği programlarını destekleme gibi somut adımlar da medya ve TCE ilişkine yönelik düşünce yapısını değiştirmeye katkıda bulunabilecek diğer ilerlemeler olarak sıralanmıştır (Avrupa Konseyi, 2020).

2017-2020 dönemi için dikkat çekici bir diğer örnek de Gazetecilikte Kadın Koalisyonu (*The Coalition For Women In Journalism - CFWIJ*) tarafından hazırlanan Kadın Gazeteciler İçin Güvenlik Takip İndeksidir. Mart 2017'de kurulan CFWIJ Dünya'nın farklı bölgelerindeki kadın gazetecilere mentörlük sağlamak amacıyla kuruldu. Özel başlıklara yönelik raporlar ve araştırmalar da hazırlayan kuruluşun gazetecilik ve TCE bağlamındaki dikkat çekici çalışması daha önce de belirtildiği üzere Kadın Gazeteciler İçin Güvenlik Takip İndeksidir. Özellikle, izleme, kayıt altına alma ve yayınlama bağlamlarında iyi bir örnek olan bu çalışma Dünya'nın farklı bölgelerindeki gazetecilerin mesleklerini yaparken karşılaştıkları tehditleri takip etmekte ve kayıt altına almaktadır. Tehdit kavramsallaştırması ise geniş bir perspektifle ele alınmakta ve "kadınların çalışma yeteneklerini/çalışabilirliklerini etkileyen her türlü saldırı, engelleme ve hedef gösterme"yi içerecek şekilde kullanılmaktadır. Bu indeksin verilerin göre 2020'de dünya genelinde kadın gazeteciler 701'den fazla tehdit ile karşılaştı. 138 kadın gazeteci haber takibi sırasında fiziksel şiddete maruz kalırken; 78 online karalama kampanyası ve 24 cinsel taciz vakası indeksin kayıtlarına girdi (CFWIJ, 2020).

Ulusal Politikaların ve Mevzuatın Değerlendirilmesi

Türkiye’de medya ve TCE alanını doğrudan düzenleyen ve izleyen yönergeler ve resmi kurumlar yoktur ve medyada TCE ile ilgili olan yasal ve kurumsal düzenlemeler, alanı **doğrudan** kapsamamaktadır. Bu raporun 2017 yılında yayınlanan versiyonunda da belirtildiği üzere, genel olarak Türkiye’de kamu politikalarının TCE ile ilişkilendirilebilecek niteliği **dolaylıdır**. Yaptırımı olan ulusal ve uluslararası belgelerde doğrudan medya ve toplumsal cinsiyet ilişkisini düzenleyici bölümler sınırlıdır ve bu bölümler ağırlıklı olarak belirtilen metinlere gömülü ve medyayı araçsallaştıran niteliktedir. Bir başka ifadeyle medyanın eğitime ve farkındalık yaratma işlevini kullanmayı öncelerler.

Kamu Kurumlarının Değerlendirilmesi

2017’ye kadar Türkiye’de kamu politikalarının TCE bağlamındaki durumunu analiz etmek için, bir başka ifadeyle yapısal izleme için, aşağıdaki tabloda yer alan yasal mevzuat/kamu kurumlarının çalışmaları incelenmiştir. 2017-2020 arası dönemdeki gelişmeler için de aynı izlek takip edilmiştir.

Tablo 3 Türkiye’de TCE İlişkisi Bağlamında İncelenen Mevzuat ve Kamu Kurumları

Anayasa	Basın Kanunu
Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 Sayılı Kanun	2954 Sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu
Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında 6112 Sayılı Kanun	Akıllı İşaretler Uygulama Esas ve İlkeleri
Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	Yayıncılık Etik İlkeleri
Anadolu Ajansı Genel Müdürlüğü Mevzuatı	Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler Genelgesi
Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu	Kadın ve Medya Politika Dokümanı
Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planları
Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu	Kadın Hakları ve Ombudsmanlık Çalıştayı
Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Üniversite Çalıştayı	Medya Okuryazarlığı Çalışmaları

Anadolu Ajansı

1920’de kurulan ve devlete bağlı bir haber ajansı olan Anadolu Ajansı (AA) yayın ilkeleri Türkiye’de medya ve TCE açısından önemlidir. Kurumun yayın ilkelerinde, ilk raporda da belirtildiği üzere, doğrudan ve dolaylı olarak cinsiyet temelli eşitsizliğe ve ayrımcılığa karşı maddeler vardır. 2017-2020 dönemi için ise kurumun sosyal medya ilkeleri dikkat çekicidir. İnternet gibi yeni iletişim teknolojileri ve bu teknolojiler aracılığıyla hayata geçirilen kullanıcı katılımı odaklı platformların yaygınlaşmasıyla AA bu alana yönelik de ilkeler belirlemiş ve bunları zaman içinde güncellemiştir. Kurumun TCE’ye yönelik yaklaşımının sosyal medya ilkeleri içindeki konumu genel yayın ilkelerinden farklı değildir. Bir başka ifadeyle doğrudan TCE’ye yönelik bir madde bulunmamakta, dolaylı olarak bir kavrayış yer almaktadır (Anadolu Ajansı, 2020).

Kutu 4 AA Sosyal Medya İlkelerinde TCE İlişkili Maddeler

- Anadolu Ajansı’nın yayın ilkelerine aykırı; hiçbir kimseyi, kurumu, inancı, ırkı, cinsiyeti, kültürü aşağılayıcı, rencide edici, küçük düşürücü veya hedef gösterici ifade, ses ve görseller ile gizli bilgi ve belgelere yer vermezler.
- Şiddeti özendirici, korkuyu yaygınlaştırıcı, travmalara yol açıcı, eşitlik ve adalet ilkelerini zedeleyici, insan onurunu küçültücü, ayrımcılığı teşvik edici içerikteki paylaşımlara alet olmazlar.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

Kurumun medya ve TCE ilişkisi bu raporun daha önceki versiyonunda da belirtildiği üzere dolaylıdır ve kurum kanunundaki genel insan hakları maddeleri aracılığıyla kapsamıştır. 2017-2020 döneminde de durum değişmemiştir ve kurum bünyesinde TCE odaklı bir çalışma başlatılmamıştır. TCE’ye yönelik sadece iki noktaya bu rapor kapsamında değinilebilir. İlki 2018’de İstanbul’da düzenlenen I. Uluslararası İnsan Hakları Sempozyumu sonrası yayınlanan bildiriler el kitabında TCE odaklı sadece iki makalenin yer almasıdır (TİHEK, 2019). İkincisi ise 2019’da düzenlenen Şiddetin Önlenmesi Çalıştayı’dır. Çalıştay’ın açılış konuşmasında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) başkanı Süleyman Arslan medya ve TCE konularına değinmiştir. Konuşmasında “şiddetin yayılmasına sebep olan medya ve toplum sorumludur” ifadesini kullanan Arslan, medyaya “güçlü etki paradigması” çerçevesinde yaklaşmış ve şiddetin artmasında medyanın rolü olduğunu belirtmiştir. Arslan’ın konuşmasında TCE odaklı bir ifade yer almamakla birlikte Arslan konuşmasında kadına yönelik şiddete değinmiştir. Ancak Arslan’ın konuyu kavramlaştırması ve yaklaşımı TCE perspektifinden son derece uzaktır. TİHEK’i “kadın erkek cinsiyet ayrımcılığıyla da mücadele eden bir kurum” olarak nitelendiren Arslan kime yönelik olursa olsun şiddetin her türlüsüne karşı çıktıklarını belirtmiştir (Arslan, 2019).

... Ülkemizde yüzlerce kadın cinayeti olduğu bir gerçektir. Ancak binlerce erkek cinayeti olduğu da bir gerçektir. Erkek cinayetlerinin önemli bir kısmı da aile meselelerine ilişkindir. Yüzlerce kadının cinayetini önemserken binlerce erkeğin cinayeti karşısında aynı duyarlılığı göstermemek ve gerekli tedbirleri almamak eşitlik anlayışına sığmaz... Cinsiyeti, ırkı, rengi, etnik kökeni, dili, dini, inancı, mezhebi, felsefi veya siyasi görüşü, medeni hali, yaşı, doğum durumu, sağlığı veya engellilik durumu ne olursa olsun her insan, onur bakımından eşit doğar. Bu nedenle, şiddette cinsiyet ayrımcılığına da hayır diyoruz.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) bünyesinde medya ve TCE ilişkisine yönelik çalışmaların başında medya okuryazarlığına ilişkin projeler gelmektedir. Bu raporun ilk versiyonunda da belirtildiği üzere medya okur yazarlığına ilişkin çalışmalar, akademik düzeyde ve MEB ile RTÜK arasındaki ortaklık ile başlatılan eğitim programları ile yürütülmüştür. 2017-2020 dönemi için ise RTÜK bünyesindeki medya okuryazarlığına ilişkin çalışmaların başında çocuklara ve ailelere yönelik başlatılan siber zorbalığa ilişkin bilinçlendirme ve bununla mücadele etme odaklı çalışmalar gelmektedir. İnternet üzerinden ve iletişim araçları aracılığıyla tanınan ya da tanınmayan kişiler tarafından rahatsız edilme, yazı, ses kaydı fotoğraf gibi iletiler alma siber zorbalık olarak nitelendirilmiştir. Siber zorbalık bağlamında dikkat çekilen bir diğer durum da bunun ısrarcı ve sistemli bir şekilde sürdürülmesidir. RTÜK çocukları siber zorbalığa karşı bilinçlendirme çalışmalarını medya okuryazarlığına yönelik çalışmaları kapsamında yürütmektedir. Kurumun medya okuryazarlığı portalında bu konu ile ilgili iki başlık açılmış ve çocuklara ve ailelere yönelik tanım ile sınırlı bilgilendirici içerik paylaşıldıktan sonra ailelere ve çocuklara siber zorbalıkla karşılaştıklarında ne yapmaları gerektiği yönünde tavsiyelerde bulunulmuştur. Dikkat çekici olan bu tavsiyelerin merkezine ceza ve kontrolün yerleştirilmesidir (RTÜK, 2020a ve 2020b). Dikkat çekici olan bir diğer nokta da bu çalışmalarda doğrudan kadın ya da TCE vurgusunun olmamasıdır. Dolayısıyla mesele daha geniş bir toplumsal sorunun parçası olmaktan çıkarılarak sadece tek tek bireysel hatalara indirgenen bir tarzda kavramsallaştırılmaktadır.

Kutu 5 RTÜK Ailelere Yönelik Siber Zorbalıkla Mücadele Tavsiyeleri

- Çocuklarımızın siber zorbalık davranışlarına maruz kalmaması için, onların tüm yeni medya ortamlarındaki etkinliklerini sürekli takip etmeliyiz.
- Özel bilgilerinizi sosyal medya hesaplarında paylaşmamaları konusunda çocuklarımızı uyarmalıyız.
- Çocuklarımızın mobil cihazları ekran kilidiyle kullanmalarına izin vermemeliyiz.
- Mobil cihazlarını, bilgisayarlarını gerekli durumlarda kontrol edebilmeliyiz.
- İnternet üzerinden oynadıkları dijital oyunlara bağlı sohbet gruplarına bizim de dahil olmamız faydalı olacaktır.
- Çocuklarımızın psikolojik durumunu takip etmeli, normalin dışında tavır ve davranışları olması durumunda bunun altında yatan sebepleri düşünmeli, araştırmalıyız.

Kutu 6 RTÜK Çocuklara Yönelik Siber Zorbalıkla Mücadele Tavsiyeleri

- Unutmayın siber zorbalık bir suçtur ve yasal sorumluluğu vardır.
- Siber zorbalık davranışlarından herhangi birine maruz kaldığımızda, öncelikle sakin olmalı, korkmamalı ve telaşa kapılmamalıyız.
- Siber zorbalık davranışıyla karşılaştığımızda, karşıdaki kişinin yaptırmaya çalıştığı bir şey varsa yapmamalıyız ve derhal büyüklerimizi durumdan haberdar etmeliyiz.
- Öğretmenlerimiz ve aile büyüklerimiz bize karşı yapılan bu zorbalığı gerekli yerlere bildireceklerdir.
- Siber zorbalığa karşı önlem olarak kişisel bilgilerimizi, sosyal medyada paylaşmamalıyız.
- Tanımadığımız kişilerden gelen iletileri, fotoğrafları ve bağlantıları dikkate almamalıyız.

Milli Eğitim Bakanlığı

2017-2020 döneminde medya ve TCE ilişkisine yönelik bir çalışma da Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından hazırlanan ve ortaokula yönelik olan Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı isimli kitaptır. Bakanlığın ilköğretime yönelik olan medya okuryazarlığı çalışmaları bu raporun ilk versiyonunda ele alınmıştı ve bir dizi sınırlılık içerdiği tespit edilmişti. Gerek medya okuryazarlığı dersinin amacı, kapsamı ve kavramları gerekse de ilköğretim Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen El Kitabı'nın kavramsal yaklaşımı ve içeriği üzerinden yapılan tespitler medyada cinsiyetçilikle mücadele açısından son derece önemli olan medya okuryazarlığı dersinde sorunun "çocuklar şiddete özeniyor mu" ile sınırlılığı kaldığını gösteriyordu. Ayrıca korumacı ve edilgen bir yaklaşım ile çocukların medyanın zararlı etkilerinden nasıl korunacağı odaklanılan bir diğer başlık idi. Bu iki tespit dersin amaçlarının iyi belirlenip medyadaki cinsiyetçilikle mücadelede bilinç ve davranış değiştirmeye odaklı bir eğitimden uzak olduğunu ve çocukların medya karşısında savunmasız, edilgen olarak konumlandırıldığını gösteriyordu. Ortaokula yönelik olarak hazırlanan öğretim programında ise hedefleri daha net ve analitik düşünmeye daha çok yer verilen bir yaklaşım görülmektedir. Medya okuryazarlığı ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen amaçlar farkındalık, erişim, sorgulama, çevrimiçi bireysel ve kamusal güvenlik, çözümlenme (analiz), değerlendirme, üretim, paylaşım (bireysel ve profesyonel medya planlaması), etkinsilik (aktivizm) olarak sıralanmıştır. Bunlar arasında medya araçlarını sadece çıktıları tüketilecek araçlar olarak değil bunlar aracılığıyla aktivizm yapılacak araçlar olarak konumlandırılan yaklaşım özellikle dikkat çekicidir. Dikkat çekici bir diğer nokta ise üretim hedefidir. Kitabın ilerleyen sayfalarında da detaylandırıldığı üzere bu hedef ile iletişim araçlarını kullanarak öğrencilerin yazılı, işitsel, görsel ya da çoklu eğlence, bilgi verme gibi iletiler üretmeleri hedeflenmektedir ki bu da aktivizm hedefi ile (MEB, 2018: 7-9) edilgen bir yaklaşımın karşısına etken olma yaklaşımının konulmaya başlandığını göstermektedir; bu açıdan değerli bir çabadır. Ancak bu kitaplarda medya içeriklerinin

tüketimine yönelik kavramsallaştırma ve önerilerde doğrudan TCE vurgusunun olmaması ise hala bir eksiklik.

Yükseköğretimde TCE Perspektifli Çalışmalar

TCE perspektifinin yerleşmesi için önemli bir ayak da yükseköğretimde bu doğrultuda girişimlerin olması ve özellikle de meslek eğitiminde bu amaçla derslerin verilmesidir. Bu raporun ilk versiyonunda Türkiye'deki iletişim fakültelerinin lisans ve lisansüstü eğitimdeki ders programları incelenmiş ve TCE perspektifine sahip dersler olup olmadığı araştırılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda da Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde iletişim eğitiminde TCE perspektifinin kazandırılmasına yönelik bir çaba olduğu tespit edilmiştir. 2017-2020 dönemi için ise en net olan durum bazı iletişim fakültelerinde TCE odaklı/ilgili bir dizi dersin kapatıldığıdır. Örneğin Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde verilen "Ayrımcılığa Karşı Dersler" isimli dersin kapatılmasıdır. Buna karşılık fakültede Yargı ve İnsan Haklar Muhabirliği dersi devam etmektedir. Ancak dersin içeriği incelendiğinde genel bir insan hakları tartışmasından ziyade insan hakları muhabirliği yapılırken başvurulacak kaynaklar, dikkat edilmesi gereken noktalar gibi mesleki bilgilere odaklanıldığı görülmektedir.

2017-2020 dönemi için yükseköğretimde TCE perspektifinin yerleşmesine yönelik en dikkat çekici gelişme ise Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından üniversitelere gönderilen Tutum Belgesi kapsamında üniversitelerde TCE derslerinin verilmesine yönelik karardır. Yükseköğretim Kurumları Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi, Yükseköğretim Kurulu bünyesindeki "Akademide Kadın Çalışmaları ve Sorunları Komisyonu" tarafından hazırlanan bir belgedir ve komisyonun amacı da yükseköğretim kurumları çerçevesinde toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir anlayışı hayata geçirmektir. Belge, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın yazısı ile Türkiye'deki tüm üniversite rektörlüklerine gönderilmiş ve konu ile ilgili üniversiteler bünyesinde çalışmalar yapılması istenmiştir. Bu çalışmaların başında da TCE perspektifli derslerin programlara dahil edilmesi gelmiştir. Ancak tutum belgesinin gönderilmesinden sonra konu ile ilgili tartışmalar başlamış ve MEB'in "vazgeçtiği" TCE'yi YÖK'ün "sahiplenmesi"nin sorunlu olduğu argümanları dillendirilmiştir. Bu tartışmalar ve belli ki siyasi iradenin baskısı ile YÖK başkanı Yekta Saraç bir açıklama yapmış ve tutum belgesinin gönderilmesindeki amacın asıl olarak kadına yönelik şiddeti önlemede üniversitelerin çalışmalar yapmasının istenmesi olduğunu belirtmiş ve belgenin geri çekildiğini açıklamıştır. YÖK başkanı ayrıca belgenin 2015 tarihli olduğu, toplumsal değerlerle uyumlu olmadığı ve güncellenmesine yönelik bir süredir devam eden çalışmalarda da sona gelindiğini belirterek YÖK'ün TCE'ye yönelik yaklaşımının belgede anlatılandan farklı olduğunu vurgulamıştır. Başkan'ın belirttiği bir diğer nokta da üniversitelerdeki kadın çalışmalarına yönelik derslerde ve çalışmalarda kavrayış değişikliğine gidileceğidir (Duvar, 2019).

Bu vesile ile üniversitelerimizde verilmekte olan kadın çalışmalarına yönelik derslerin müfredatını, "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" değil "Adalet Temelli Kadın Çalışmaları" anlayışı içerisinde belirlemeye ve verilmekte olan ders, konferans ve seminerlerde Türk toplumunun aile kavramı başta olmak üzere sahip olduğu üstün değerlerin öne çıkarılmasına özen göstermesi gerekmektedir.

STK ve Meslek Örgütleri Çalışmalarının Değerlendirilmesi

Türkiye'de medya ve TCE ilişkisinin **doğrudan** takip edilebileceği çalışmalar, STK'ların ve meslek örgütlerinin çabalarıyla hayata geçmektedir. Bu kurumlar medya ve toplumsal cinsiyet ilişkisini düzenleme, izleme ve iyileştirme odaklıdır.

2017-2020 döneminde medya ve TCE ilişkisine yönelik STK kaynaklı çalışmalardan bir tanesi Hrant Dink Vakfı tarafından hazırlanan Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Söylem 2019 Raporu'dur. Yıllık olarak yayınlanan raporda "medyada yoğun bir şekilde taraflı, önyargılı ve ayrımcı bir dil kullanıldığı, diğer yandan, evrensel ve ulusal gazetecilik ilkelerinin nefret söylemini ve ayrımcı söylemi kapsamadığı, kapsasa bile medya kuruluşları tarafından ihlal edildiği" sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir. Eleştirel söylem analizi yöntemi ile haber başlıklarının ve içeriklerinin analiz edildiği raporda, kadınlara ve LGBTİ bireylere yönelik nefret suçu ve ayrımcı ifade örneklerini bulmak mümkün. Rapor kapsamında incelenen metinlerin ortaya çıkardığı sonuçlar ise medya içerikleri ve dolayısıyla toplumdaki yerleşik kalıpların meşrulaştırıldığını ve yeniden üretildiğini gösteriyor. İncelenen haberler sonucunda kadınlara ve LGBTİ bireylere yönelik ulaşılan sonuçlar şöyledir (Güvengeç, Özkan vd., 2020: 42,47, 72, 74, 75).

Kutu 7 Kadınlara ve LGBTİ Bireylere Yönelik Ayrımcı Dil ve Nefret Söylemi

- Suriyeli kadınların uğradığı insan hakları ihlalleri görünmez kınıyor ve bu kimliğe ilişkin olumsuz yargılar pekiştiriliyor.
- Cinsiyet kimliği siyaset malzemesi hâline getiriliyor ve kadın düşmanlığı yeniden üretiliyor.
- LGBTİ bireyler, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinden ötürü topluma yönelik bir tehdit olarak işaretleniyor ve hedef gösteriliyor.
- Travesti kelimesinin yanlış kullanımıyla [kasıtlı olarak] transfobi ve LGBTİ'lere yönelik ayrımcılık pekiştiriliyor.

2017-2020 için belirtilmesi gereken bir diğer adım da Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) Kadın Gazeteciler Komisyonu'nun 2020'de Basın İlan Kurumu'na (BİK) karşı yaptığı açıklamadır. Açıklama BİK'in kadınlara yönelik aşağılama içeren deyimlerin ve ifadelerin kullandığı sözlükler hazırlatması ve bunları birer başvuru kaynağı olarak medya kuruluşlarına göndermesine tepki vermek amacıyla yapılmıştır. Dr. Mehmet Gedizli tarafından hazırlanan "Türkçe'nin İsimler Sözlüğü", "Türkçe'nin Fiiller Sözlüğü" ve "Türkçe'de Öbek İsimler Sözlüğü" isimli çalışmaların "kadın haklarına ve kadınların saygınlığına aykırı" ifadeler içerdiğinin belirtildiği açıklamada, medya profesyonellerine bu sözlükleri kullanmama ve TCE duyarlı bir habercilik yapmalarına yönelik çağrıda bulunulmuştur (TGC Kadın Gazeteciler Komisyonu, 2020).

2017-2020 dönemindeki dikkat çekici iki çalışma ise Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) Kadın ve LGBTİ Komisyonu tarafından yapılmıştır. İlki 2018 tarihli "Gazeteci Kadınların Yaşadığı Cinsiyet Ayrımcılığı ve Şiddet Araştırması" başlıklı çalışmadır. Toplam 221 kadın gazeteci ile

çevrimiçi ortamda yapılan anketin bulgularının paylaşıldığı çalışmada mesleği aktif olarak devam ettiren gazetecilerin çalışma koşullarına yönelik dikkat çekici niceliksel veriler ve niteliksel analizler yer almaktadır. Anket verileri arasında ilk dikkat çekici nokta katılımcıların oldukça az bir kısmının medyada karar alıcı pozisyonda çalıştığıdır. Buna göre ankete katılan gazetecilerin %71'i muhabir ya da editörken genel yayın yönetmeni, yazı işleri müdürü ve haber müdürü olarak karar alıcı pozisyonda bulunan kadın oranı sadece %7.8'dir. Anketteki cinsiyet ayrımcılığına yönelik "doğrudan" sorularda da benzer bir tablo ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların %63'ü iş hayatında cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa uğradığını ya da uğramakta olduğunu belirtmiştir. Cinsiyet nedeniyle terfi almanın zor olup olmadığına yönelik soruya da ankete katılan her 10 kadından 7'si az ya da çok oranında katıldığını ifade etmiştir. Yapılan işin erkek meslektaşlarla karşılaştırılmasına yönelik sorularda da yüksek oranlarda cinsiyet eşitsizliğinin varlığını gösteren yanıtlar alınmıştır. Örneğin katılımcıların %63 başarılı görülme/takdir edilmek için erkek meslektaşlarından daha fazla çalıştığı düşüncesine az ya da çok katıldığını ifade etmiştir (TGS Kadın ve LGBTİ Komisyonu, 2018).

TGS ve LGBTİ Komisyonu tarafından hazırlanan ikinci çalışma ise "Şiddet Deneyim Paylaşım Grubu Raporu" isimli çalışmadır. 27 kadın gazetecinin beyanlarından hazırlanan rapor kadınların medyadaki konumlarına yönelik güncel veriler içermenin yanı sıra yaşadıkları sorunlara yönelik bilgileri de kapsamaktadır. Katılımcılara yarı yapılandırılmış formda, taciz, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet, fiziksel şiddet, dijital şiddet, ayrımcılık, baş etme ve güçlenme, güvenli alan, farkındalık, destek mekanizmaları ve güçlendiren örnekler olarak başlıklara ayrılan konulardaki görüşlerini, deneyimlerini ve şahitliklerini öğrenmeyi amaçlayan sorular yöneltilmiştir. Raporun sonuç kısmında belirtilen tespitler, bir başka ifadeyle katılımcıların anlattıklarından yola çıkarak ulaşılan sonuçlar, kadın gazetecilerin sektör içerisinde farklı şiddet biçimlerine maruz bırakıldığını ve bu şiddet biçimlerinin birbiriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Bir diğer sonuç ise kadın gazetecilerin sadece meslektaşları ve patronları tarafından değil haberlerini yaptıkları kişiler, haber kaynakları ve görüşlerine başvurdukları uzmanlar tarafından da şiddete maruz bırakıldığıdır. Raporda ayrıca kadın gazetecilerin yaşanan şiddet ve ayrımcılık ile nasıl baş ettiklerini, bu süreçte kendilerini güçlendiren örneklerin neler olduğunu ve sektörde şiddet ve ayrımcılığın azalabilmesi için geliştirdikleri önerileri de bulmak mümkündür (TGS Kadın ve LGBTİ Komisyonu, 2019).

2017-2020 döneminin dikkat çekici bir dizi çalışma da Oyuncular Sendikası tarafından başlatılmıştır. Bünyesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve İşyerinde Taciz ve Mobbing ile Mücadele Birimi de kurulan Oyuncular Sendikası tarafından başlatılan çalışmalar, medya sektörü içinde TCE mücadelesinin başlatılması bağlamında önemli örneklerdir. İlki "Türkiye'de Bir Kadın Olarak Oyuncu Olmak" isimli paneldir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği'ni bir de kadın oyunculardan dinlemek ister misiniz? sloganıyla hayata geçirilen çalışma, sektörün kadın talebinin nasıl niteliklere sahip olduğu, toplumsal cinsiyet eşitliği meselesinin sektörde nasıl kavrandığı ve sektörün kadın tipi beklentileriyle toplumsal cinsiyet eşitliğinin ilişkisi, kadının bedeni üzerinden kurulan stereotipleştirmeler, bir kadın oyuncu olarak sektörde karşılaşılan zorluklar, hikayelerde kadının rolü gibi pek çok başlık hem kadın oyuncuların hem de konu ile ilgili akademisyenlerin katılımıyla ele alınmıştır. Oyuncular Sendikası'nın bir diğer çalışması ise bu panelin hemen arkasından toplanan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği atölyesidir. Hem konu ile ilgili bilgi düzeyini artırma hem de aslında bilindiği düşünülen konularda eksik olduğunu

gösterme hedefiyle toplanan atölye geniş katımlı olarak düzenlenmiştir. Atölyede sektör çalışanları neler yapabilir, izleyicilere düşen sorumluluklar nelerdir, yerleşik cinsiyet eşitliği normları nasıl değiştirilir gibi sorular atölye kapsamında ele alınmıştır (Oyuncular Sendikası, 2018; sendika64.org, 2018).

2017-2020 dönemi için dikkat çekici bir diğer iyi örnek de Medya Araştırmaları Derneği (MEDAR) tarafından hazırlanan "Yerel Medyada Kadın Gazeteci Olmak: Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı rapordur. Rapor hem Türkiye'deki medya çalışmaları içinde sıklıkla ele alınmayan bir konuyu işleme hem de görece az verinin olduğu bir alana yönelik güncel veri sağlama bağlamında önemlidir.

Yerel medya kuruluşlarında aktif olarak çalışan kadınlardan oluşan örnekleme ile rapor, kadın gazetecilerin yerel medyada çalışırken yaşadıkları cinsiyet temelli engelleri ve ayrımcılıkları hem masabaşı çalışmalarıyla toplanan verilerle hem de yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerle toplanan verilerle analiz etmektedir. Araştırmada mesleki pozisyon, eğitim seviyesi, deneyim, görev ve uzmanlık alanı kriterleri bazında toplam 30 ayrı kadın gazeteci ile görüşülmüştür. Kadın gazetecilerin 11 tanesi muhabir, 5 tanesi imtiyaz sahibi ya da genel yayın yönetmeni, 5 tanesi yazı işleri müdürü, 3 tanesi editör, 2 tanesi genel yayın yönetmeni, 2 tanesi haber müdürü, 1 tanesi hem muhabir hem köşe yazarı, 1 tanesi de yayın editörü pozisyonunda çalışmaktadır (İçten ve Erduran, 2020: 7-13).

Araştırmada, yerel medyada çalışan kadın gazetecilerin yaşadığı sorunlar, yetersiz maaş, düşük kadro ve çalışan sayısı, orantısız iş yükü ve kurum içi görevlendirme, belirsiz ve yasal sınırları aşan mesai saatleri, teknik donanım ve ekipman eksikliği, haber kaynağına ulaşım ve mobilite sınırlılıkları, mesleki yetkinlik ve uzmanlaşma alanı kısıtlılığı, yetersiz dijitalleşme ve yeni iletişim teknolojilerine uyum olarak sıralanmıştır. Araştırma bulgularına göre ulusal medyadan farklı olmayacak biçimde yerel medyada da kadın gazeteciler işlerini yaparken cinsiyet temelli engel ve ayrımcılıklarla karşılaşmaktadır. İstihdam politikaları TCE perspektifleri ile belirlenmemekte ve kadın gazeteciler cinsiyet temelli eşitsizlikler ve ayrımcılıklar nedeniyle erkek meslektaşlarıyla eşit koşullarda çalışmamaktadır. Ayrıca yerel medyadaki finansal sorunlar ve personel azlığı da kadın gazetecilerin mesleki gelişimlerini ve çalışma koşullarını olumsuz etkilemektedir. Rapora göre, çalışma koşullarındaki fiziki ve teknik yetersizliklere ek olarak yerel medyada çalışan kadın gazeteciler toplumdaki yerleşik cinsiyetçi tutum ve önyargılardan da etkilenmektedir. Bunlar kadın gazetecilerin sadece belirli alanlarla ilgili haber yapmalarının beklenmesine, sahada aktif haber takibi yapmalarının kısıtlanmasına, mesleki yeterliliklerinin ve becerilerinin küçümsenmesine neden olmaktadır. Ayrıca raporda, yerel medyada çalışan gazetecilerin, haber kaynaklarının kendilerine cinsiyetçi önyargı ve ayrımcılık ile yaklaştığını ve cinsiyet temelli şiddet ve güvenlik tehditlerine maruz kaldıklarını belirttikleri bilgisi de yer almaktadır (İçten ve Erduran, 2020: 37). Raporun, bir diğer katkısı da medyadaki cinsiyet temelli eşitsizliğin giderilmesi için neler yapılması gerektiği doğrultusunda öneriler içermesidir. Rapor kapsamında görüşülen kadın gazetecilerin görüşleri olan bu öneriler şöyledir (İçten ve Erduran, 2020: 38).

Kutu 8 Yerel Medyada Çalışan Kadın Gazetecilerin Medya - TCE Bağlamındaki Önerileri

- Yerel medyadaki çalışma koşulları ve mesleki haklara dair yasal düzenlemelerin uygulanması ve iyileştirilebilmesi için sektörel denetim kurulları ve kuralları oluşturulmalı; mesleki hak ihlallerine dair sektör içi şikayet ve destek mekanizmaları kurulmalıdır.
- Yerel medyanın finansman sorununun çözülebilmesi için, çoğu kurumun temel finans kaynağını oluşturan basın ilan sistemindeki kısıtlayıcı bazı kural ve düzenlemeler yeniden ele alınmalıdır (Resmi ilan kriterlerinin azaltılması, ilan alımda ücret, miktar ve sıklığın artırılması, kredi ve borçlanma koşullarının kolaylaştırılması vb.).
- Nitelikli yayın ve kurum sayısının artırılabilmesi için yayın sahipliği ve lisans alımı süreçlerine mesleki eğitim ve tecrübeyi şart koşan düzenlemeler getirilmelidir.
- Yerel medya kurumlarındaki nitelikli çalışan sayısının artırılması için kadro ve çalışan alımında mesleki eğitim ve tecrübeyi şart koşan yasal düzenlemeler güçlendirilmeli; medya ve iletişim ile ilgili fakültelerde mesleki pratik ve alanda uzmanlaşmaya yönelik müfredat genişletilmelidir.
- Sektörde toplumsal cinsiyet eşitlikçi istihdamın sağlanması için kurumlardaki kadın çalışan ve yönetici sayısının artırılmasına yönelik yasal düzenlemeler getirilmelidir.
- Toplumsal cinsiyet temelli hak ihlallerine dair sektör içi şikayet ve destek komisyonları kurulmalı, hem kurumsal hem de bireysel ölçekte mesleki yaptırımlar uygulanmalıdır (Yayın lisansı iptali, meslekten men etme vb.).
- Toplumsal cinsiyet eşitliğine dair mesleki etik ilkelerin geliştirilmesi için medya ve iletişim ile ilgili fakültelerde toplumsal cinsiyet, medyada cinsiyet eşitliği ve hak temelli haberciliğe yönelik zorunlu eğitim modülleri oluşturulmalıdır.
- Kadın gazetecileri güçlendirmeye yönelik destekleyici ve mesleki dayanışmayı arttıran özel mesleki birlik ve sivil toplum örgütleri oluşturulmalıdır.
- Var olan mesleki birlikler ve sivil toplum örgütlerinde cinsiyet eşitliğine dayalı temsiliyetin sağlanması için kadın üyelerin sayısı arttırılmalı ve karar alma mekanizmalarına daha çok kadın gazeteci dâhil edilmelidir.
- İlgili mesleki birlikler ve sivil toplum örgütleri tarafından yerel medyada toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsiyet temelli hak ihlallerine dair mesleki eğitimler düzenlenmeli ve farkındalık faaliyetleri (rapor, kılavuz, konferans, seminer vb.) yaygınlaştırılmalıdır.

2017 - 2020 dönemindeki medya TCE ilişkisi çerçevesinde bir diğer iyi örnek ise Medya İzleme Raporu - 2020 isimli rapordur. TGC tarafından, Demokrasi İçin Medya, Medya İçin Demokrasi

projesi kapsamında hazırlanan raporun verilerine göre Türkiye basın özgürlüğü/ ifade özgürlüğü alanında parlak bir karneye sahip değildir. Sınır Tanımayan Gazeteciler tarafından her yıl yayınlanan endekse göre Türkiye basın özgürlüğü sıralamasında 180 ülke arasında 154. durumdadır (Kanlı, Yumuşak ve Acar, 2020: 8). Raporda ifade ve basın özgürlüğünün engellenmesi bağlamında ele alınan başlıklardan bir tanesi de kadın gazetecilerin maruz kaldığı ayrımcılıktır. Rapora veri toplama amacıyla uygulanan ankete katılan kadın gazetecilerin yanıtlarına göre medya sektöründe cinsiyet temelli ayrımcılığın farklı türleri görülmektedir. Buna göre kadın gazetecilerin %64'ü toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığa maruz kaldığını düşünmektedir. Bu ayrımcılığın örnekleri ise gece vardiyaları, saha muhabirliği gibi görev dağılımlarında ayrımcılık, erkek yöneticiler ve haber kaynakları tarafından ciddiye alınmamak, ücret eşitsizliği, çocuk sahibi olmak ve doğum bağlantılı baskı olarak sıralanmaktadır (Kanlı, Yumuşak ve Acar, 2020: 33).

Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalaması: Medya

Medya ve TCE ilişkisinin Türkiye haritalaması kapsamında analiz edilmesi gereken verilerden bir tanesi iletişim yüksek öğretimdeki istihdamın görünümü, yükseköğretim düzeyindeki kurumlarda istihdam edilen personelin cinsiyete göre dağılımıdır. Bu raporun ilk versiyonunda ulaşılan veriler dengeli bir dağılımın olduğunu göstermiştir. Yükseköğretim Bilgi Yönetimi Sistemi’nden 16 Ocak 2018 tarihinde ulaşılan verilere göre Türkiye’deki iletişim fakültelerinde 957 erkek, 1023 kadın olmak üzere toplam 1983 akademik personel bulunmaktadır. Bugün için bu verilerin dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. 24 Ocak 2021 tarihinde Yükseköğretim Bilgi Yönetimi Sistemi’nden elde edilen verilere göre Türkiye’deki iletişim fakültelerinde 1087 erkek, 1130 kadın olmak üzere toplam 2217 akademik personel bulunmaktadır.

Tablo 4 İletişim Fakülteleri Akademik Personel Sayısı

Birim Adı	Akademik Personel Sayısı		
	Erkek	Kadın	Toplam
Akdeniz Üniversitesi/İletişim Fakültesi	18	20	38
Aksaray Üniversitesi/İletişim Fakültesi	13	3	16
Anadolu Üniversitesi/İletişim Bilimleri Fakültesi	53	42	95
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/İletişim Fakültesi	37	33	70
Ankara Medipol Üniversitesi/İletişim Fakültesi	2	2	4
Ankara Üniversitesi/İletişim Fakültesi	21	33	54
Arkın Yaratıcı Sanatlar ve Tasarım Üniversitesi İletişim Fakültesi	12	7	19
Atatürk Üniversitesi/İletişim Fakültesi	23	18	41
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi/İletişim Fakültesi	18	11	29
Bahçeşehir Üniversitesi/İletişim Fakültesi	26	28	54
Başkent Üniversitesi/İletişim Fakültesi	10	21	31
Beykent Üniversitesi/İletişim Fakültesi	17	21	38
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi/İletişim Fakültesi	18	9	27
Bursa Teknik Üniversitesi/İletişim Fakültesi	5	2	7
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/İletişim Fakültesi	13	9	22
Çukurova Üniversitesi/İletişim Fakültesi	15	15	30
Dicle Üniversitesi/İletişim Fakültesi	3	5	8
Doğu Akdeniz Üniversitesi/İletişim Fakültesi	31	33	64
Ege Üniversitesi/İletişim Fakültesi	14	58	72

Birim Adı	Akademik Personel Sayısı		
	Erkek	Kadın	Toplam
Erciyes Üniversitesi/İletişim Fakültesi	33	11	44
Fenerbahçe Üniversitesi/İletişim Fakültesi	4	9	13
Fırat Üniversitesi/İletişim Fakültesi	17	7	24
Galatasaray Üniversitesi/İletişim Fakültesi	12	21	33
Gaziantep Üniversitesi/İletişim Fakültesi	14	7	21
Giresun Üniversitesi/Tirebolu İletişim Fakültesi	14	9	23
Girne Amerikan Üniversitesi/İletişim Fakültesi	4	11	15
Gümüşhane Üniversitesi/İletişim Fakültesi	16	9	25
Hacettepe Üniversitesi/İletişim Fakültesi	14	19	33
Hasan Kalyoncu Üniversitesi/İletişim Fakültesi	6	7	13
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi/İletişim Fakültesi	12	10	22
İbn Haldun Üniversitesi/İletişim Fakültesi	6	2	8
İnönü Üniversitesi/İletişim Fakültesi	19	11	30
İstanbul Arel Üniversitesi/İletişim Fakültesi	8	16	24
İstanbul Aydın Üniversitesi/İletişim Fakültesi	20	31	51
İstanbul Bilgi Üniversitesi/İletişim Fakültesi	25	33	58
İstanbul Medipol Üniversitesi/İletişim Fakültesi	12	17	29
İstanbul Şehir Üniversitesi/İletişim Fakültesi	4	3	7
İstanbul Ticaret Üniversitesi/İletişim Fakültesi	13	15	28
İstanbul Üniversitesi/İletişim Fakültesi	31	51	82
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi/İletişim Fakültesi	8	14	22
İzmir Ekonomi Üniversitesi/İletişim Fakültesi	9	11	20
Kadir Has Üniversitesi/İletişim Fakültesi	9	19	28
Karabük Üniversitesi/Türker İnanoğlu İletişim Fakültesi	5	6	11
Kastamonu Üniversitesi/İletişim Fakültesi	10	8	18
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi/İletişim Fakültesi	11	9	20
Kocaeli Üniversitesi/İletişim Fakültesi	21	34	55
Lefke Avrupa Üniversitesi/İletişim Bilimleri Fakültesi	8	12	20
Maltepe Üniversitesi/İletişim Fakültesi	21	22	43
Manisa Celal Bayar Üniversitesi/İletişim Fakültesi	2	5	7

Birim Adı	Akademik Personel Sayısı		
	Erkek		Erkek
Marmara Üniversitesi/İletişim Fakültesi	58	57	115
Mersin Üniversitesi/İletişim Fakültesi	15	12	27
Munzur Üniversitesi/İletişim Fakültesi	6	5	11
Muş Alparslan Üniversitesi/İletişim Fakültesi	10	3	13
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi/İletişim Fakültesi	8	16	24
Ondokuz Mayıs Üniversitesi/İletişim Fakültesi	15	19	34
Pamukkale Üniversitesi/İletişim Fakültesi	6	8	14
Sakarya Üniversitesi/İletişim Fakültesi	20	15	35
Selçuk Üniversitesi/İletişim Fakültesi	44	27	71
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi/İletişim Fakültesi	18	9	27
Süleyman Demirel Üniversitesi/İletişim Fakültesi	25	15	40
Trabzon Üniversitesi/İletişim Fakültesi	9	13	22
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi/İletişim Fakültesi	7	10	17
Uşak Üniversitesi/İletişim Fakültesi	10	10	20
Üsküdar Üniversitesi/İletişim Fakültesi	18	21	39
Yakın Doğu Üniversitesi/İletişim Fakültesi	36	6	42
Yaşar Üniversitesi/İletişim Fakültesi	13	24	37
Yeditepe Üniversitesi/İletişim Fakültesi	9	28	37
Yozgat Bozok Üniversitesi/İletişim Fakültesi	15	12	27
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi/İletişim Fakültesi	8	11	19
Toplam	1087	1130	2217
Kaynak: YÖK, Yükseköğretim Bilgi Yönetimi Sistemi, 24 Ocak 2021, https://istatistik.yok.gov.tr/			
*İstanbul Şehir Üniversitesi kapatılmış; ancak bu bilgiler hala YÖK bilgi sisteminden geliyor.			

Kadın akademisyenlerin fakültelerin karar alma ve yönetim kadrolarında yer alma oranına bakıldığında da görece dengeli bir durum karşımıza çıkmaktadır. Bu raporun ilk versiyonunda dekan kadrosunda bulunan kadın akademisyen sayısı 16, dekan yardımcısı kadrosunda bulunan kadın akademisyen sayısı 32 ve bölüm başkanı kadrosunda bulunan kadın akademisyen sayısı ise 73'tü. 2021 itibarıyla bu kadroların dağılımına bakıldığında ise her üç görevin dağılımında da artış olduğu görülmektedir. Fakültelerin web sitelerinden ulaşılabilen veriler 25 dekan, 38 dekan yardımcısı ve 92 bölüm başkanı olduğunu göstermektedir.

Tablo 5 İletişim Fakültelerinde Yönetici Olan Kadın Akademik Personel Sayısı

Birim Adı	Yönetici Olan Kadın Akademik Personel Sayısı		
	Dekan	Dekan Yardımcısı	Bölüm Başkanı
Akdeniz Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	1	2
Aksaray Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	---	---
Anadolu Üniversitesi/İletişim Bilimleri Fakültesi	---	1	2
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	1	---
Ankara Medipol Üniversitesi/İletişim Fakültesi	Bulunamadı	Bulunamadı	Bulunamadı
Ankara Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	1
Arkin Yaratıcı Sanatlar Ve Tasarım Üniversitesi İletişim Fakültesi	1	Bulunamadı	2
Atatürk Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	1	Bulunamadı
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	1
Bahçeşehir Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	6
Başkent Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	2	3
Beykent Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	2	3
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	1
Bursa Teknik Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	Bulunamadı	Bulunamadı
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	3
Çukurova Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	1	---
Dicle Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	1	1
Doğu Akdeniz Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	1	Bulunamadı
Ege Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	2	4
Erciyes Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	---
Fenerbahçe Üniversitesi/İletişim Fakültesi	Bulunamadı	1	1
Fırat Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	---	1
Galatasaray Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	1	Bulunamadı
Gaziantep Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	1
Giresun Üniversitesi/Tirebolu İletişim Fakültesi	---	---	2
Girne Amerikan Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	Bulunamadı	3
Gümüşhane Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	1	1
Hacettepe Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	1	1

Birim Adı	Yönetici Olan Kadın Akademik Personel Sayısı		
	Dekan	Dekan Yardımcısı	Bölüm Başkanı
Hasan Kalyoncu Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	1	1
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	Bulunamadı
İbn Haldun Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	Bulunamadı	Bulunamadı
İnönü Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	2
İstanbul Arel Üniversitesi/İletişim Fakültesi	Bulunamadı	Bulunamadı	Bulunamadı
İstanbul Aydın Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	2	4
İstanbul Bilgi Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	2	Bulunamadı
İstanbul Medipol Üniversitesi/İletişim Fakültesi	Bulunamadı	Bulunamadı	Bulunamadı
İstanbul Şehir Üniversitesi/İletişim Fakültesi	Kapatıldı	Kapatıldı	Kapatıldı
İstanbul Ticaret Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	1	2
İstanbul Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	1
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	1	1
İzmir Ekonomi Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	1	2
Kadir Has Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	1	4
Karabük Üniversitesi/Türker İnanoğlu İletişim Fakültesi	1	---	---
Kastamonu Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	---
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	Bulunamadı
Kocaeli Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	---	Bulunamadı
Lefke Avrupa Üniversitesi/İletişim Bilimleri Fakültesi	1	Bulunamadı	Bulunamadı
Maltepe Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	---	4
Manisa Celal Bayar Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	2
Marmara Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	1	2
Mersin Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	---	3
Munzur Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	1	---
Muş Alparslan Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	---	2
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	2	3
Ondokuz Mayıs Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	2
Pamukkale Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	1	1
Sakarya Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	---
Selçuk Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	1	Bulunamadı

Birim Adı	Yönetici Olan Kadın Akademik Personel Sayısı		
	Dekan	Dekan Yardımcısı	Bölüm Başkanı
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	---
Süleyman Demirel Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	1
Trabzon Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	---
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	Bulunamadı	2
Uşak Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	2	1
Üsküdar Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	1	5
Yakın Doğu Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	Bulunamadı	2
Yaşar Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	1	3
Yeditepe Üniversitesi/İletişim Fakültesi	1	1	1
Yozgat Bozok Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	---	1
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi/İletişim Fakültesi	---	1	Bulunamadı
Toplam	25	38	92

Kaynak: YÖK, Yükseköğretim Bilgi Yönetimi Sistemi, 24 Ocak 2021, <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Medya - TCE ilişkisi açısından medya endüstrisindeki istihdam bazlı göstergeler de önemlidir ve bu konuda Türkiye bağlamında sınırlı veri vardır. TÜİK aracılığıyla ulaşılan bu veriler elektronik medyayı kapsamamaktadır. Bu raporun ilk versiyonunda da belirtildiği üzere Türkiye’de basılı medya ürünlerinin yıllar içinde azalması ve tirajlarda yaşanan düşüş istihdam üzerinde olumsuz etki yapmıştır. Bu raporun ilk versiyonunda, gazete ve dergi sayısında 2016 yılında 2015 yılına oranla %7,9 azaldığı verisi aktarılmıştı. Benzer şekilde gazete ve dergilerin tirajının ise 2016 yılında 2015 yılına oranla %20 azaldığı belirtilmişti.

2019 itibarıyla açıklanan verilere bakıldığında da düşüş eğiliminin devam ettiği görülmektedir. Gazete ve dergi sayısı, 2019 yılında 2018 yılına oranla %8,0 azalarak 5 bin 485 olmuştur. Bu yayınların %57,4’ünü basılı dergiler oluşturmaktadır. Gazete ve dergilerin tirajı ise 2019 yılında 2018 yılına oranla %8,0 azalmış ve 2019 yılında yayımlanan gazete ve dergilerin yıllık toplam tirajı 1 milyar 259 milyon 68 bin 89 olmuştur.

Tablo 6 Yıllara Göre Gazete ve Dergi Sayısı

Yıl	Gazete Sayısı	Dergi Sayısı
2012	3004	4105
2013	3100	4058
2014	2944	4176
2015	2731	4071
2016	2527	3738
2017	2474	3650
2018	2463	3499
2019	2337	3148

Kaynak: TÜİK Yazılı Medya İstatistikleri, (2019).
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yazili-Medya--Istatistikleri-2019-33620>

Basılı medyada istihdam düzeyindeki cinsiyete göre eşitsizlik verilerine TÜİK basılı medya istatistiklerinden ulaşmak mümkündür. Bu raporun ilk versiyonu için incelenen istatistiklerden 2015 ve 2016 bazında farkın neredeyse %50 oranında olduğu görülmüştür. 2018 ve 2019 yılı verileri de aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7 2019 İtibariyle Yazılı Basında Çalışan Kadın Erkek Sayısı

Yıl	Toplam	Yayın Bölümü	Basım ve Dağıtım Bölümü
2015	58.162	46.362	11.800
2016	50.493	40.586	9.907
Kadın 2015	18.345	16.021	2.324
Kadın 2016	17.863	15.704	2.159
Erkek 2015	39.817	30.341	9.476
Erkek 2016	32.630	24.882	7.748
2018	46.497	40.344	6.153
2019	42.255	36.263	5.992
Kadın 2018	17.332	16.292	1.040
Kadın 2019	15.686	14.519	1.167
Erkek 2018	29.165	24.052	5.113
Erkek 2019	26.569	21.744	4.825

Kaynak: TÜİK Yazılı Medya İstatistikleri, Eğitim Durumu Verileri (2019).
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yazili-Medya--Istatistikleri-2019-33620>

2019 itibariyle gazete ve dergilerde çalışan gazetecilerin cinsiyete göre dağılımına bakıldığında ise genel olarak bir eşitsizlik olduğu, yönetim mekanizmaları ve karar alma yetkisine sahip pozisyonlar özelinde ise bu eşitsizliğin daha da derin olduğu görülmektedir.

Tablo 8 Gazete ve Dergilerin Yayın Bölümünde Çalışan Personelin Kadrolarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı (2019)

Görev	Gazete		Dergi	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Genel Yayın Müdürü	566	134	928	385
Genel Yayın Yönetmeni	434	90	786	387
Genel Yayın Koordinatörü	110	35	393	269
Genel Müdür, Müessese Müdürü, İdare Müdürü	129	50	317	88
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	870	303	767	405
Yazı İşleri Müdürü	590	194	503	289
Yayın Yönetmeni	78	21	511	650
Sayfa Editörü	1.192	695	1.159	1.224
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı	20	14	209	129
Redaktör	168	102	498	881
İstihbarat ve Haber Bölüm Şefi	65	13	31	18
Haber Müdür	204	59	85	64
Baş yazar, Yazar	588	232	1.101	858
Muhabir, Foto Muhabiri	2.681	1.328	314	217
Karikatürist	9	2	46	18
Ressam, Grafiker	195	120	852	877
Düzeltilen	51	36	195	120
Bölge, İl Temsilcisi	59	10	435	29
Diğer	861	551	3.414	3.273
Kaynak: TÜİK, Yazılı Medya İstatistikleri, 2019 https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yazili-Medya--Istatistikleri-2019-33620				

Medya alanındaki düzenleyici kurumlarda ve devlete bağlı yayıncılık kuruluşlarında istihdam edilen personelin cinsiyete göre dağılımı da eşitsizdir. Bu veriler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 9 Düzenleyici Kurullardaki ve Devlete Bağlı Medya Kuruluşlarındaki Personelin Cinsiyete Göre Dağılımı (2019)

Kurum Adı	Kadın Personel Sayısı	Erkek Personel Sayısı	Kadın Personel Oranı (%)	Erkek Personel Oranı (%)
BTK	361	911	28	72
BYEGM	Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı olarak yapılandırıldı. Veri bulunamadı.			
RTÜK	216	346	38.5	61.5
TRT	4.464	2.163	30	70
AA	----	----	----	----

Tablo, kurumların yıllık faaliyet raporlarından ve web sitelerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. RTÜK verileri 12.01.2021 tarihlidir. TRT verileri ise Ocak 2021 tarihlidir ve konu ile ilgili verilen bir soru önermesine verilen yanıt ile ulaşılan verilerdir.

Türkiye’de bilgisayar ve internet kullanımı bazında da cinsiyet temelli eşitsizliğin olduğunu görmek mümkündür. Aşağıdaki tablodan da takip edilebileceği üzere hanehalkı bazında kadınların internet kullanımı 2017’de %58.1 olmuş. Aynı veri erkekler için %75.1 olarak açıklanmıştır. 2018-2020 dönemindeki dağılım ise tablodan takip edilebilmektedir. Görülebileceği üzere kadınların bilgisayar ve internet kullanım oranı artıyor olsa da hala erkeklerin kullanım oranından geridedir.

Tablo 10 Hanehalkı Bazında Bilgisayar ve İnternet Kullanımı (%)

Yıl	Bilgisayar Kullanım		İnternet Kullanım	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2012	38,5	59,0	37,0	58,1
2013	39,8	60,2	38,7	59,3
2014	44,3	62,7	44,1	63,5
2015	45,6	64,0	46,1	65,8
2016	45,9	64,1	51,9	70,5
2017	47,7	65,7	58,7	75,1
2018	50,6	68,6	65,5	80,4
2019	---	---	68,9	81,8
2020	---	---	73,3	84,7

Kaynak: TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2020
[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679)

Kaynakça

- Anadolu Ajansı (2020). Sosyal Medya. <https://www.aa.com.tr/tr/p/sosyal-medya>
- Arslan Süleyman (2019). Şiddetin Önlenmesi Çalıştayı Açılış Konuşması. <https://www.tihек.gov.tr/tihек-baskani-suleyman-arslanin-siddetin-onlenmesi-calistayi-acilis-konusmasi/>
- Avrupa Komisyonu, Gender Equality Commission, Handbook on the Implementation of Recommendation CM/Rec(2013)1. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1601>
- Avrupa Komisyonu (2020). A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-2025. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/783>
- Avrupa Konseyi (2020). Gender Equality And Media Analytical Report - 2019 Data. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1602>
- Avrupa Konseyi (2018). Gender Equality Strategy 2018-2023. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1075>
- BBC (2018a). *Statutory Gender Pay Gap Report - 2018*. London: BBC.
- BBC (2018b). *Making The BBC a Great Workplace For Women*. London: BBC.
- Birleşmiş Milletler (1995) Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/733>
- Canımana, Eda (2019, 12 Mart). BBC'de Maaş Eşitsizliği Tartışması Devam Ediyor, Kadınlar Tepkili. <https://bianet.org/bianet/print/193908-bbc-de-maas-esitsizligi-tartismasi-devam-ediyor-kadinlar-tepkili>
- CFWIJ (2020). <https://womeninjournalism.org/home-page>
- Duvar (2019, 19 Şubat). YÖK'ten "Cinsiyet Eşitliğinde" Geri Adım! <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2019/02/19/yokten-cinsiyet-esitliginde-geri-adim>
- EBU (2019). All Things Being Equal: Gender Equality Guidelines From Public Service Media. https://www.ebu.ch/publications/position-paper/login_only/guide/all-things-being-equal---gender-equality-guidelines-from-public-service-media
- EFJ (2020). Advancing Gender Equality in Media Industries. <https://www.agemi-eu.org/>
- Güvengeç, Serra; Özkan, Şeyma; vd. (2020) Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Söylem 2019 Raporu. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1696>

ITU (2019). Measuring Digital Development: Facts and Figures 2019.
<https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/facts/FactsFigures2020.pdf>

ITU ve BM (2018). Working Group on the Digital Gender Divide: Bridging The Gender Gap in Internet and Broadband Access and Use Progress Report.
<https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1723>

İçten, Dilek ve Yunus Erduran (2020). Yerel Medyada Kadın Gazeteci Olmak: Sorun ve Çözüm Önerileri. MEDAR. <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1154>

Kanlı, Yusuf; Yumuşak, Özgür Fırat ve Ozan Acar (2020). Medya izleme Raporu. Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Basın Evi. <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1724>

McCracken, Katie; FitzSimons, Ana; vd (2018). Gender Equality in the Media Sector. Brussels: European Parliament. <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1725>

MEB (2018). Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı. Ankara: MEB. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=410>

Oyuncular Sendikası (2018). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Buluşuyoruz!
<https://oyuncularsendikasi.org/toplumsal-cinsiyet-esitligi-icin-bulusuyoruz/>

RTÜK (2020a). Çocuğunuzu Siber Zorbalıktan Nasıl Koruyabilirsiniz?
https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/haber_goster.php?Guid=131B98CB-733D-40F0-90FA-17E982A6623B

RTÜK (2020b). Siber Zorbalık Nedir?
https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/haber_goster.php?Guid=8FCEDB0E-BFCC-4223-870C-5558E7FAE8C5

Sendika64.org (2018, 31 Mayıs). Kadın Oyuncular da Kamera Karşısında Güvencesiz.
<https://sendika64.org/2018/05/kadin-oyuncular-da-kamera-karsisinda-guvencesiz-495184/>

TGC Kadın Gazeteciler Komisyonu (2020). Cinsiyet Eşitlikçi Bir Dille Habercilik Yapılması Biz Gazetecilerin Görevi Olmalı. <https://bit.ly/3nB7d9J>

TGS Kadın ve LGBTİ Komisyonu (2019). Şiddet Deneyim Paylaşım Grubu Raporu.
<https://tgs.org.tr/siddet-deneyim-paylasim-raporu/>

TGS Kadın ve LGBTİ Komisyonu (2018). Gazeteci Kadınların Yaşadığı Cinsiyet Ayrımcılığı ve Şiddet Araştırması. <https://tgs.org.tr/gazeteci-kadinlarin-yasadigi-cinsiyet-ayrimciligi-ve-siddet-arastirmasi/>

TİHEK (2019). I. Uluslararası İnsan Hakları Sempozyumu İnsan Haklarını Yeniden Düşünmek Bildiriler Kitabı.
https://www.tihe.gov.tr/upload/file_editor/2019/04/Sempozyum1.pdf

TÜİK (2019). Yazılı Medya İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yazili-Medya--Istatistikleri-2019-33620>

TÜİK (2020). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679)

UNESCO (2020). Women Make The News Network. <https://en.unesco.org/womenmakenews>

YÖK, (2021, 24 Ocak). Yükseköğretim Bilgi Yönetimi Sistemi. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Who Makes The News Network (2020, 17 Nisan). Cuenca Declaration. <http://whomakesthenews.org/articles/beijing-25-cuenca-declaration>